

eul_wid: lgi-ag

Φίλων ὁ Ἀλεξανδρεὺς · Philo of Alexandria

That the Worse Is Wont to Attack the Better

Περὶ τοῦ τὸ χειρόν τῷ κρείττονι φιλεῖν ἐπιτίθεσθαι

Period: Ἑλληνιστική [Hellenistic](#)
Dialect: Κοινὴ φιλοσοφικὴ [Philosophical Koine](#)
Domain: Φιλοσοφία [Philosophy](#)
Format: Πραγματεία [Treatise](#)
Affiliation: [Jewish](#)

- Det t ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΤΟ ΧΕΙΡΟΝ ΤΩΙ ΚΡΕΙΤΤΟΝΙ ΦΙΛΕΙΝ ΕΠΙΤΙΘΕΣΘΑΙ „Καὶ εἶπε Κάιν πρὸς Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Διέλθωμεν ἐπὶ τὸ πεδῖον.
- Det 1 καὶ ἐγένετο ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐν τῷ πεδίῳ, ἀνέστη Κάιν ἐπὶ Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν“ (Gen. 4, 8). ὁ βούλεται ὁ Κάιν τοιοῦτόν ἐστιν, ἐκ προκλήσεως τὸν Ἄβελ εἰς συζήτησιν ἀγαγὼν εἰκόσι καὶ πιθανοῖς σοφίσμασιν ἐλεῖν ἀνὰ κράτος· τὸ γὰρ πεδῖον, εἰς ὃ προτρέπεται παραγενέσθαι, σημεῖον ἀμίλλης καὶ διαμάχης εἶναι φαμεν ἀπὸ τῶν προφανῶν τεκμαιρόμενοι περὶ τῶν ἀδῆλων. ^[5]
- Det 2 ὁρῶμεν γὰρ τοὺς πλείστους τῶν ἀγώνων κατὰ τε πόλεμον καὶ κατ’ εἰρήνην ἐν πεδίοις συνισταμένους· ἐν εἰρήνῃ μὲν οὖν ὅσοι τοὺς γυμνικοὺς ἄθλους διαθλοῦσι, στάδια καὶ λεωφόρα πεδία μεταδιώκουσι, κατὰ δὲ τὸν πόλεμον τὰς πεζομαχίας καὶ ἵππομαχίας οὐκ ἐν γεωλόφοις ἔθος ἐστὶ ποιεῖσθαι· πλείους γὰρ ἐκ τῆς ἀνεπιτηδείότητος τῶν χώρων αἱ βλάβαι, ὧν ἀντεπιφέρουσιν ἀλλήλοις οἱ ἐχθροί, γένοιντ’ ἄν. ^[5]
- Det 3 σημεῖον δὲ μέγιστον, ὁ ἀσκητὴς ἐπιστήμης τὴν ἐναντίαν διάθεσιν πολεμῶν ἀμαθίαν, ὅταν τὰς ἐν ψυχῇ δυνάμεις ἀλόγους τρόπον τινὰ ποιμαίνῃ νοουθετῶν καὶ σωφρονίζων, ἐν πεδίῳ θεωρεῖται· „ἀποστείλας γὰρ Ἰακώβ ἐκάλεσε Λεῖαν καὶ Ῥαχὴλ εἰς τὸ πεδῖον, οὗ τὰ ποίμνια“ (Gen. 31, 4), παριστὰς ἐναργῶς ὅτι φιλονεικίας σημεῖον τὸ πεδῖον ἐστὶ. ^[5]
- Det 4 καλεῖ δὲ αὐτὰς <διὰ τί> ; „ὁρῶ τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς ὑμῶν“ ἔφη „ὅτι οὐκ ἔστι πρὸς ἐμὲ ὡς ἐχθὲς καὶ τρίτην ἡμέραν· ὁ δὲ θεὸς τοῦ πατρὸς μου ἦν μετ’ ἐμοῦ“ (Gen. 31, 5). διὰ τοῦτο γὰρ, εἵπομι’ ἄν, ὁ Λάβαν οὐκ ἔστι πρὸς σοῦ, ὅτι μετὰ σοῦ ὁ θεός· ἐν ᾗ μὲν γὰρ ψυχῇ τὸ ἐκτὸς αἰσθητὸν ὡς μέγιστον ἀγαθὸν τετίμηται, ἐν ταύτῃ λόγος ἀστεῖος οὐχ εὐρίσκεται· ἢ δ’ ἐμπεριπατεῖ ὁ θεός, τὸ ἐκτὸς αἰσθητὸν ἀγαθὸν οὐχ ὑπέιληπται, καθ’ ὃ νενόηται καὶ προσηγόρευται Λάβαν. ^[5]
- Det 5 καὶ ὅσοι δὲ ἐν μέρει λόγου τοῦ προκόπτοντος κατὰ τὸν πατέρα κοσμοῦνται, τὰς ψυχῆς ἀλόγους φορὰς μεταδιδάσκουσιν ἐκλεξάμενοι ἐπιτήδειον τόπον τὸ πεδῖον. λέγεται γὰρ τῷ Ἰωσήφ· „οὐχ οἱ ἀδελφοί σου ποιμαίνουσιν ἐν Συχέμ; δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς αὐτούς. ὁ δὲ εἶπεν Ἰδοὺ ἐγώ. εἶπε δὲ αὐτῷ Πορευθεὶς ἴδε, εἰ ὑγιαίνουσιν οἱ ἀδελφοί σου καὶ τὰ πρόβατα, καὶ ἀνάγγειλόν μοι. καὶ ἀπέστειλεν αὐτὸν ἐκ τῆς κοιλάδος τῆς Χεβρών, καὶ ἦλθεν εἰς Συχέμ. καὶ εὗρεν αὐτὸν ἄνθρωπος πλανωμένων ἐν τῷ πεδίῳ· ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ ἄνθρωπος Τί ζητεῖς; ὁ δὲ εἶπε Τοὺς

ἀδελφούς μου ζητῶ, ἀνάγγειλόν μοι ποῦ βόσκουσιν. εἶπε δὲ αὐτῷ ὁ ἄνθρωπος Ἀπήρκασιν ἐντεῦθεν· ἤκουσα γὰρ αὐτῶν λεγόντων Πορευθῶμεν εἰς Δωθαεῖμ“ (Gen. ^[10]

Det 6 37, 13—17). ὅτι μὲν οὖν ἐν πεδίῳ τῶν ἐν αὐτοῖς ἀλόγων δυνάμεων ποιοῦνται τὴν ἐπιστάσιαν, δῆλόν ἐστιν ἐκ τῶν εἰρημένων. ὁ δὲ Ἰωσήφ πέμπεται πρὸς αὐτούς, ἐπεὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἐπιστήμην αὐστηροτέραν οὖσαν ἀδυνατεῖ φέρειν, ἵνα μάθῃ παρὰ τιθασωτέροις ὑφηγηταῖς τὰ πρακτέα καὶ συνοίσοντα· κέχρηται γὰρ δόγματι ἐκ διαφερόντων συνυφασμένῳ, πάνυ ποικίλῳ καὶ πολυπλόκῳ, παρὸ καὶ χιτῶνα κατεσκευάσθαι ποικίλον φησὶν ὁ νομοθέτης αὐτῷ (Gen. 37, 3), δηλῶν ὅτι λαβυρινθώδους καὶ δυσεκλύτου δόξης ἐστὶν εἰσηγητῆς· πρὸς γὰρ πολιτείαν μᾶλλον ἢ πρὸς ἀλήθειαν φιλοσοφῶν τὰ τρία γένη τῶν ἀγαθῶν, τὰ τε ἐκτὸς καὶ περὶ σῶμα καὶ ψυχὴν, ὅλαις φύσεσιν ἀλλήλων διηρημένα εἰς τὸ αὐτὸ ἄγει καὶ συνείρει, χρεῖον ἕκαστον ἐκάστου καὶ πάντα πάντων ἀποφαίνειν ἀξίων καὶ τὸ ἐξ ἀθρόων συντεθὲν ἄρτιον καὶ πλήρες ὄντως ἀγαθόν, τὰ δ' ἐξ ὧν τοῦτο ἐπάγῃ μέρη μὲν ἢ στοιχεῖα ἀγαθῶν, ἀγαθὰ δ' οὐκ εἶναι τέλεια· καθάπερ γὰρ μήτε πῦρ μήτε γῆν μήτε τι τῶν τεττάρων, ἐξ ὧν ἐδημιουργήθη τὸ πᾶν, κόσμον εἶναι, τὴν δὲ τῶν στοιχείων εἰς ταῦτο σύνοδόν τε καὶ κρᾶσιν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ εὐδαίμον μήτε ἐν τοῖς ἐκτὸς ἰδίᾳ μήτε ἐν τοῖς περὶ σῶμα μήτε ἐν τοῖς περὶ ψυχὴν καθ' αὐτὰ ἐξετάζεσθαι—τῶν γὰρ εἰρημένων ἕκαστον μερῶν τινα καὶ στοιχείων λόγον ἔχειν—, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἐκ πάντων ἄθροισμα. ^[5]

Det 9 ταύτην οὖν τὴν δόξαν πέμπεται μεταδιδασκόμενος πρὸς ἄνδρας μόνον τὸ καλὸν ἀγαθὸν νομίζοντας, ὃ ψυχῆς ὡς ψυχῆς ἐστὶν ἴδιον, τὰ δ' ἐκτὸς καὶ περὶ σῶμα πλεονεκτήματα λεγόμενα μόνον, οὐ πρὸς ἀλήθειαν ὄντα, ἀγαθὰ πεπιστευκότας. „ἰδοὺ“ γὰρ φησιν „οἱ ἀδελφοί σου ποιμαίνουσι“ καὶ ἄρχουσι παντὸς ἀλόγου μέρους τῶν ἐν αὐτοῖς „ἐν Συχέμ“ (Gen. 37, 13)· ὥμος δὲ ἐρμηνεύεται, τλητικοῦ σημείου πόνου· βαστάζουσι γὰρ ἄχθος μέγιστον οἱ φιλάρετοι, τὴν πρὸς σῶμα καὶ τὴν σώματος ἡδονὴν καὶ πάλιν αὖ τὴν πρὸς τὰ ἐκτὸς καὶ τὰς ἀπ' αὐτῶν ἐγγινομένας τέρψεις ἀντίταξιν. ^[5]

Det 10 „δεῦρο οὖν ἀποστείλω σε πρὸς αὐτούς“ (ibid.), τουτέστι μετακλήθητι καὶ πρόσελθε τῇ διανοίᾳ λαβῶν ὁρμὴν ἐκούσιον εἰς τὸ τὰ ἀμείνω μαθεῖν. ἀλλ' ἄχρι γε τοῦ παρόντος ἐπιμορφάζεις ὡς παιδεῖαν δεξάμενος τὴν ἀληθῆ· μήπω γὰρ παρὰ σαυτῷ τοῦτο ὡμολογηκῶς ἔτοιμος εἶναι λέγεις ἀναδιδάσκεσθαι, ὅταν φῆς „ἰδοὺ ἐγώ“, ἐξ οὗ μοι δοκεῖς εἰκαιότητα καὶ εὐχέριαν ἀπελέγχειν σεαυτοῦ μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ μαθεῖν ἐτοιμότητα μηνύειν. τεκμήριον δέ, εὐρήσει σε μικρὸν ὕστερον ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος πλανώμενον ἐν τῇ ὁδῷ (Gen. 37, 15), οὐκ ἂν πλανηθέντα, εἰ ἀπὸ γνώμης ὑγιοῦς ἐπὶ τὴν ἄσκησιν ἦλθες. ^[5]

Det 11 καὶ μὴν ὃ γε προτρεπτικὸς λόγος τοῦ πατρὸς ἀνάγκην ἐπιτίθησιν οὐδεμίαν, ἵνα ἐθελουργὸς καὶ αὐτοκείμενος ἐπιτηδεύῃς τὰ βελτίω, φησὶ γάρ· „πορευθεὶς ἴδε“, θέασαι καὶ κατανόησον καὶ πάνυ ἀκριβῶς περίσκεψαι τὸ πρᾶγμα· εἰδέναι γὰρ σε δεῖ περὶ ὃ μέλλεις πονεῖσθαι πρότερον, εἴτ' αὖθις ἐπὶ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτοῦ χωρεῖν. ὅταν μέντοι διακύψῃς καὶ περιαγαγῶν ὄμμα ὅλον δι' ὅλων καταθεάσῃ, προσεξέτασον καὶ τοὺς ἐπιθεμένους ἤδη καὶ ἀσκητὰς αὐτοῦ γεγονότας, εἰ τοῦτο δρῶντες „ὕγιαίνουσιν“ ἀλλὰ μὴ μεμήνασι, καθάπερ οἱ φιλήδονοι διασύροντες καὶ ἐπιχλευάζοντες νομίζουσι. ^[5]

Det 12 μήτε δὲ τὴν θέαν τοῦ πράγματος μήτε τὴν περὶ τοῦ ὑγιαίνειν τοὺς ἀσκητὰς διάγνωσιν βεβαιώσῃ παρὰ σεαυτῷ, πρὶν „ἀναγγεῖλαι“ καὶ ἀνενεγκεῖν τῷ πατρί· γινώμαι γὰρ αἱ μὲν τῶν ἄρτι μανθάνειν ἀρχομένων ἄστατοι καὶ ἀνίδρυτοι, πάγιοι δ' αἱ τῶν προκεκοφόντων, ἀφ' ὧν τὸ ἀκλινὲς κἀκείνους λαμβάνειν ἀναγκαῖον. Τοῦτον, ὃ διάνοια, τὸν τρόπον ἐὰν ἐρευνᾷς τοὺς ἱεροφαντηθέντας λόγους μὲν θεοῦ, νόμους δὲ ἀνθρώπων θεοφιλῶν, οὐδὲν ταπεινὸν οὐδ' ἀνάξιον τοῦ μεγέθους αὐτῶν ἀναγκασθῆσθαι παραδέχεσθαι. ^[5]

- Det 13 αὐτὸ γὰρ τοῦτο, περὶ οὗ νῦν ὁ λόγος ἐστὶ, πῶς ἂν τις τῶν εὖ φρονούντων παραδέξαιτο; ἄρα τοσαύτην σπάνιν οἰκετῶν ἢ ὑπηρετῶν εἰκὸς εἶναι τῷ βασιλέως ἔχοντι περιουσίαν Ἰακώβ, ὡς υἱὸν ἐπὶ τὴν ξένην ἐκπέμπειν διαγγελοῦντα περὶ τῶν ἄλλων παίδων, εἰ ὑγιαίνουσι, καὶ προσέτι τῶν θρεμμάτων; ὁ πάππος αὐτοῦ χωρὶς τοῦ πλήθους τῶν αἰχμαλώτων, οὓς ἐννέα βασιλεῖς καθελὼν ἀπήγαγεν, ὑπὲρ τριακοσίους ἔσχεν οἰκότριβας· μεμείωται δὲ τῆς οἰκίας οὐδέν, ἀλλὰ χρόνου προϊόντος πάντα διὰ πάντων ἔλαβεν αὔξησιν. ^[5]
- Det 14 οὐκ ἂν οὖν ἀφθόνου θεραπείας ὑπαρχούσης υἱὸν ἡξίου πέμπειν, οὗ μάλιστα ἐκήδετο, ἐπὶ πρᾶξιν, ἣν καὶ τῶν εὐτελεστάτων ἂν τις ῥαδίως κατάρθωσεν. ^[5]
- Det 15 ἀλλ' ὁρᾷς ὅτι καὶ τὸ χωρίον, ὅθεν αὐτὸν ἐκπέμπει, περιττῶς ἀναγράφει μόνον οὐκ ἐναργῶς προτρέπων ἀφίστασθαι τοῦ ῥητοῦ· „ἐκ γὰρ τῆς κοιλάδος τῆς Χεβρῶν“ (Gen. 37, 14)· συζυγὴ δὲ καὶ συνεταιρὶς Χεβρῶν καλεῖται συμβολικῶς ἡμῶν τὸ σῶμα, ὅτι συνέζευκται καὶ ὥσπερ ἐταιρίαν καὶ φιλίαν πρὸς ψυχὴν τέθεται· κοιλάδας δὲ ἔχει τὰ αἰσθητήρια, μεγάλας δεξαμενὰς ἀπάντων ὅσα ἐκτὸς αἰσθητά, ἃ τὰς παμπληθεῖς ποιότητας ἐπαντλοῦντα καὶ διὰ τῶν δεξαμενῶν ἐπειςχέοντα τῇ διανοίᾳ κατακλύζει καὶ βύθιον αὐτὴν ἀπεργάζεται. ^[5]
- Det 16 διὰ τοῦτο ἐν τῷ νόμῳ τῆς λέπρας, ὅταν ἐν οἰκίᾳ κοιλάδες χλωρίζουσαι ἢ πυρρίζουσαι φανῶσι, διείρηται τοὺς λίθους, ἐν οἷς γεγόνασιν, ἐξελόντας ἐτέρους ἀντιτιθέναι (Lev. 14, 37 ss.), τουτέστιν, ὅταν διαφέρουσαι ποιότητες, ἃς ἐδημιούργησαν ἡδοναὶ καὶ ἐπιθυμίαι καὶ τὰ ἀδελφὰ τούτων πάθη, βαρύνουσαι καὶ πιέσουσαι τὴν ὅλην ψυχὴν κοιλοτέραν καὶ ταπεινοτέραν αὐτὴν ἑαυτῆς ἐργάσωνται, τοὺς τῆς ἀσθενείας αἰτίους λόγους ἀνελεῖν, ὑγιεινοὺς δὲ δι' ἀγωγῆς νομίμου ἢ καὶ παιδεύσεως ὁρθῆς ἀντισταλαγεῖν. τὸν Ἰωσήφ οὖν ὅλον εἰς τὰς τοῦ σώματος καὶ τῶν αἰσθήσεων κοιλότηας εἰσdedυκότα ὁρῶν προκαλεῖται τῶν φωλεῶν ἔξω προελθόντα ἐλευθέρου σπάσαι τοῦ καρτερίας πνεύματος φοιτήσαντα πρὸς τοὺς πάλαι μὲν ἀσκητὰς νυνὶ δὲ διδασκάλους αὐτῆς. ^[5]
- Det 17 ὁ δὲ προελθελὺς δόξας πλανώμενος εὐρίσκεται· „εὗρε“ γάρ φησιν „αὐτὸν ἄνθρωπος πλανώμενον ἐν τῷ πεδίῳ“ (Gen. 37, 15), δηλῶν ὅτι οὐχ ὁ πόνος καθ' αὐτὸν ἀλλ' ὁ μετὰ τέχνης ἀγαθόν. ^[5]
- Det 18 ὥσπερ γὰρ οὔτε μουσικὴν ἀμούσως οὔτε γραμματικὴν ἀγραμμάτως οὐδὲ συνόλως φράσαι τέχνην ἀτέχνως ἢ κακοτέχνως ἀλλὰ τεχνικῶς ἐκάστην ἐπιτηδεύειν προσῆκεν, οὕτως οὐδὲ φρόνησιν πανούργως οὐδὲ σωφροσύνην φειδωλῶς καὶ ἀνελευθέρως οὐδὲ θρασέως ἀνδρείαν οὐδὲ δεισιδαιμόνως εὐσέβειαν οὐδ' ἄλλην τινὰ τῶν κατ' ἀρετὴν ἐπιστήμην ἀνεπιστημόνως· ἀνοδία γὰρ ὁμολογουμένως ταῦτα πάντα. παρὸ καὶ νόμος κεῖται „δικαίως τὸ δίκαιον διώκειν“ (Deut. 16, 20), ἵνα δικαιοσύνην καὶ πᾶσαν ἀρετὴν τοῖς συγγενέσιν ἔργοις αὐτῆς ἀλλὰ μὴ τοῖς ἐναντίοις μετερχώμεθα. ^[5]
- Det 19 ἐὰν οὖν τινα θεάσῃ σῖτα καὶ ποτὰ μὴ ἐν καιρῷ προσιέμενον ἢ λουτρά καὶ ἀλείμματα παραιτούμενον ἢ τῶν περὶ σῶμα σκεπασμάτων ἀμελοῦντα ἢ χαμευνίας καὶ δυσανθείας χρώμενον, εἴτ' ἐκ τούτων ἐπιμορφάζοντα ἐγκράτειαν, οἶκτον λαβὼν τῆς περὶ αὐτὸν πλάνης τὴν ἀληθῆ τῆς ἐγκρατείας ὁδὸν δεῖξον· ἃ γὰρ ἐπετήδευσεν, ἀνήνυτοι καὶ ἄτρυτοι πόνοι λιμῶ καὶ ταῖς ἄλλαις κακώσεσι ψυχὴν καὶ σῶμα ἐκτραχηλίζοντες. ^[5]
- Det 20 μὴδ' εἴ τις περιρραντηρίοις ἢ καθαρσίοις χρώμενος διάνοιαν μὲν ρυπαίνει τὴν ἑαυτοῦ, τὸ δὲ σῶμα φαιδρύνει, μὴδ' εἰ πάλιν ὑπὸ περιουσίας νεῶν ἰδρύεται λαμπροτάταις χορηγίαις καὶ δαπάναις χρώμενος ἢ ἐκατόμβας ἀνάγει καὶ βουθυτῶν οὐ παύεται ἢ πολυτελέσιν ἀναθήμασι κοσμεῖ τὸ ἱερὸν ἀφθόνους μὲν ὕλας τέχνας δὲ παντὸς ἀργύρου καὶ χρυσοῦ τιμιωτέρας εἰσάγων, μετ' εὐσεβῶν ἀναγεγράφθω· πεπλάνηται γὰρ καὶ οὗτος τῆς πρὸς εὐσέβειαν ὁδοῦ, θρησκείαν ἀντὶ ὁσιότητος ἡγούμενος καὶ δῶρα τῷ ἀδεκάστῳ διδοὺς οὐδέποτε ληψομένῳ τὰ τοιαῦτα καὶ

κολακεύων τὸν ἀκολάκευτον, ὃς γνησίους μὲν θεραπείας ἀσπάζεται—γνήσιοι δ' εἰσὶν αἱ ψυχῆς ψιλὴν καὶ μόνην θυσίαν φερούσης ἀλήθειαν—, τὰς δὲ νόθους ἀποστρέφεται· νόθοι δ' ὅσαι διὰ τῶν ἐκτὸς ἀφθονιῶν ἐπιδείξεις. ^[5]

Det 22 τοῦ δὲ εὐρόντος ἐν τῷ πεδίῳ πλανώμενον αὐτὸν ἀνθρώπου (Gen. 37, 15) τὸ κύριον ὄνομα οὐ φασὶ τινες δεδηλωθῆαι, καὶ αὐτοὶ τρόπον τινὰ πεπλανημένοι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὴν ὀρθὴν ὁδὸν τῶν πραγμάτων ἐναργῶς ὁρᾶν· εἰ γὰρ μὴ τὸ ψυχῆς ὄμμα ἐπεπύρηντο, ἔγνωσαν ἂν ὅτι τοῦ πρὸς ἀλήθειαν ἀνθρώπου τὸ ἰδιαίτατον καὶ εὐθυβολώτατον ὄνομά ἐστιν αὐτὸ τοῦτο ἄνθρωπος, ἡρθρωμένης καὶ λογικῆς διανοίας οἰκειοτάτη πρόσρησις. ^[5]

Det 23 οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἐν ἐκάστου τῇ ψυχῇ κατοικῶν τοτὲ μὲν ἄρχων καὶ βασιλεὺς εὐρίσκεται τοτὲ δὲ δικαστὴς καὶ βραβευτὴς τῶν κατὰ τὸν βίον ἀγώνων, ἔστι δ' ὅτε μάρτυρος ἢ κατηγοροῦ λαβὼν τάξιν ἀφανῶς ἡμᾶς ἔνδοθεν ἐλέγχει μηδὲ διαῖραι τὸ στόμα ἑῶν, ἐλλαμβανόμενος δὲ καὶ ἐπιστοιμίζων ταῖς τοῦ συνειδότος ἡνίαις τὸν αὐθάδη μετὰ ἀφηνιασμοῦ δρόμον γλώττης ἐπέσχευεν. ^[5]

Det 24 οὗτος ὁ ἔλεγχος ἐπύθετο τῆς ψυχῆς, ἡνίκα τὴν πλάνην εἶδεν αὐτῆς· „τί ζητεῖς“ (Gen. 37, 15); ἄρ' αὖ γε φρόνησιν; τί οὖν ἐπὶ πανουργίας βαίνεις; ἀλλὰ σωφροσύνην; ἀλλ' ἐπὶ φειδωλίαν ἢ τρίβος ἄγει· ἀλλὰ ἀνδρείαν; θρασύτης προσέρχεται ταύτῃ· ἀλλ' εὐσέβειαν μετέρχῃ; δεισιδαιμονίας ἢ ὁδός.

Det 25 ἐὰν δὲ φάσκη ζητεῖν τοὺς ἐπιστήμης λόγους καὶ ποθεῖν ὡς τοὺς ἐγγυτάτω γένους ἀδελφούς, μὴ πάνυ πιστεύωμεν αὐτῇ· οὐ γὰρ ἂν ἐπυνθάνετο „ποῦ βόσκουσιν“ (ib. v. 16), ἀλλὰ „ποῦ ποιμαίνουσιν“· οἱ μὲν γὰρ βόσκοντες τροφὰς τὰ αἰσθητὰ πάντα παρέχουσι τῷ τῶν αἰσθήσεων ἀλόγῳ καὶ ἀπλήστῳ θρέμματι, δι' ἃς ἀκράτορες ἑαυτῶν γινόμενοι καὶ κακοδαιμονοῦμεν, οἱ δὲ ποιμαίνοντες ἀρχόντων καὶ ἡγεμόνων ἔχοντες δύναμιν τὰ ἐξηγριωμένα ἡμεροῦσι στέλλοντες τὸ τῶν ἐπιθυμιῶν μέγεθος. ^[5]

Det 26 εἶπερ οὖν ἐζήτει τοὺς ἀρετῆς πρὸς ἀλήθειαν ἀσκητάς, ἐσκέπτειτ' ἂν αὐτοὺς ἐν βασιλεῦσιν, οὐκ ἐν οἰνοχόοις ἢ σιτοποιοῖς ἢ μαγείροις· οὗτοι μὲν γὰρ τὰ πρὸς ἡδονὰς εὐτρεπίζουσιν, ἐκεῖνοι δὲ ἡδονῶν ἄρχουσι. διὸ καὶ ἀποκρίνεται ὀρθῶς ὁ τὴν ἀπάτην ἰδὼν ἄνθρωπος· „ἀπήρκασιν ἐντεῦθεν“ (Gen.

Det 27 37, 17). δείκνυσιν δὲ τὸν σωματικὸν ὄγκον δηλῶν ὅτι πάντες, οἷς ὑπὲρ κτήσεως ἀρετῆς πόνος διαθλεῖται, τὸν περιγίειον καταλελοιπότες χώρον μετεωροπολεῖν ἐγνώκασιν οὐδεμίαν τῶν σωματικῶν ἐφελκόμενοι κηρῶν· καὶ γὰρ λεγόντων ἀκηκοέναι φησὶν αὐτῶν· „εἰς Δωθαεῖμ πορευθῶμεν“ (ibid.

Det 28)—ἐρμηνεύεται δὲ ἔκλειψις ἱκανή—, παριστάντων ὅτι οὐ μέσως ἀλλ' ἄκρως ἀπόλειψιν καὶ ἔκλειψιν τῶν ἃ μὴ πρὸς ἀρετὴν συνεργεῖ μεμελετήκασιν, καθὰ καὶ „Σάρρα ἔτι γίνεσθαι τὰ γυναικεῖα ἐξέλιπε“ (Gen. 18, 11)· θήλεα δὲ φύσει τὰ πάθη, ὧν ἔκλειψιν ἐπιτηδευτέον παρὰ τοὺς ἄρρενας τῶν εὐπαθειῶν χαρακτηῖρας. οὐκοῦν „ἐν πεδίῳ“ τουτέστιν ἐν ἀμίλλῃ λόγων εὐρίσκεται καὶ ὁ ποικίλου δόγματος εἰσηγητὴς πρὸς πολιτείας μᾶλλον ἢ πρὸς ἀληθείας τύπον χρησίμου πλανώμενος Ἰωσήφ. ^[5]

Det 29 εἰσὶ δὲ τινες τῶν ἀγωνιστῶν οἱ διὰ σώματος εὐεξίαν, ἀπειπόντων τῶν ἀντιπάλων, ἐστεφανώθησαν ἀμαχί· μὴδ' αὐτὸ μόνον κονισάμενοι ἀσυγκρίτου ῥώμης εὐράμενοι τὰ πρωτεῖα. τοιαύτῃ δυνάμει χρησάμενος περὶ τὸ θειότατον τῶν ἐν ἡμῖν τὴν διάνοιαν Ἰσαὰκ „ἐξέρχεται μὲν εἰς τὸ πεδίον“ (Gen. 24, 63), ἀμιλλησόμενος δ' οὐδενί, πάντων κατεπτηχότων τῶν ἀνταγωνιστῶν τὸ μεγαλεῖον καὶ ὑπερβάλλον ἐν ἅπασι τῆς φύσεως αὐτοῦ, μόνον δὲ ἰδιάσαι βουλόμενος καὶ ἰδιολογήσασθαι τῷ συνοδοιπόρῳ καὶ ἡγεμόνι τῆς τε ὁδοῦ καὶ τῆς ψυχῆς θεῷ. τεκμήριον δὲ ἐναργέστατον τοῦ μηδένα προσομιλοῦντα τῷ Ἰσαὰκ θνητὸν εἶναι· Ῥεβέκκα γὰρ ἡ

ὑπομονή πεύσεται τοῦ παιδὸς ἓνα ὁρῶσα καὶ ἐνὸς μόνου λαμβάνουσα φαντασίαν· „τίς ὁ ἄνθρωπος οὗτος ὁ πορευόμενος εἰς συνάντησιν ἡμῖν“ (ib. ^[5]

Det 30 ν. 65); ἡ γὰρ ἐπιμένουσα τοῖς καλοῖς ψυχὴ ἱκανὴ μὲν ἐστὶ τὴν αὐτομαθῇ σοφίαν καταλαμβάνειν, ἐπὶ κλησιν Ἰσαάκ, οὕτω δὲ δυνατὴ τὸν τῆς σοφίας ἡγεμόνα θεὸν ἰδεῖν. ^[5]

Det 31 παρὸ καὶ ὁ παῖς ἐπισφραγιζόμενος τὸ μὴ δύνασθαι καταλαβεῖν τὸν αἰδιῶ καὶ προσομιλοῦντα ἀοράτως φησὶν· „οὗτος ὁ κύριός μου“ (ibid.), τὴν δεῖξιν φέρων ἐπὶ τὸν Ἰσαάκ μόνον· οὐ γὰρ εἰκὸς προφανέντων δυεῖν ἓνα δεικνύναι, ἀλλὰ τὸν ἄδεικτον οὐκ εἶδε πᾶσι τοῖς μέσοις ἀόρατον ὄντα. Ὡς μὲν τοίνυν τὸ πεδῖον, εἰς ὃ προκαλεῖται τὸν Ἄβελ ὁ Κάιν ἐλθεῖν, σύμβολον ἀμίλλης καὶ διαμάχης ἐστίν, ἱκανῶς δεδηλωσθαι νομίζω. ^[5]

Det 32 διαπορητέον δὲ ἐξῆς, περὶ τίνων ποιοῦνται τὰς ζητήσεις προελθόντες. ἡ δὴλον ὅτι περὶ ἐναντίων καὶ μαχομένων δοξῶν· ὁ μὲν γὰρ Ἄβελ ἀναφέρων ἐπὶ θεὸν πάντα φιλόθεον δόγμα, ὁ δὲ Κάιν ἐφ' ἐαυτὸν —κτῆσις γὰρ ἐρμηνεύεται— φίλαυτον· φίλαυτοι δέ, ὅταν τοῖς ἀρετῇ τιμῶσιν ἐπαποδυσάμενοι κονίσωνται, [καὶ] παγκρατιάζοντες οὐ παύονται πρὶν ἢ ἀπειπεῖν βιάσασθαι ἢ παντελῶς διαφθεῖραι. ^[5]

Det 33 πάντα γάρ, τὸ τοῦ λόγου δὴ τοῦτο, κινουῦσι λίθον φάσκοντες· οὐκ οἰκία ψυχῆς τὸ σῶμα; διὰ τί οὖν οἰκίας, ὡς μὴ γένοιτο ἐρείπιος, οὐκ ἐπιμελησόμεθα; οὐκ ὀφθαλμοὶ καὶ ὦτα καὶ ὁ τῶν ἄλλων χορὸς αἰσθήσεων ψυχῆς ὥσπερ τινὲς δορυφόροι καὶ φίλοι; συμμάχους οὖν καὶ φίλους οὐκ ἐν ἴσῳ τιμητέον ἑαυτοῖς; ἡδονὰς δὲ καὶ ἀπολαύσεις καὶ τὰς παρὰ πάντα τὸν βίον τέρψεις τοῖς τεθνεώσιν ἢ τοῖς μηδὲ γενομένοις τὸ παράπαν ἀλλ' οὐχὶ τοῖς ζῶσιν ἢ φύσις ἐδημιούργει; πλοῦτον δὲ καὶ δόξαν καὶ τιμὰς καὶ ἀρχὰς καὶ τὰ ἄλλα ὅσα τοιαῦτα τί παθόντες οὐ ποριούμεθα, ἐξ ὧν οὐ μόνον τὸ ἀσφαλῶς ἀλλὰ καὶ εὐδαιμόνως ζῆν περιγίνεται; μάρτυς δὲ ὁ βίος τούτων· οἱ μὲν γὰρ λεγόμενοι φιλάρετοι ἄδοξοι σχεδὸν ἅπαντες, εὐκαταφρόνητοι, ταπεινοί, τῶν ἀναγκαίων ἐνδεεῖς, ὑπηκόων μᾶλλον δὲ καὶ δούλων ἀτιμότεροι, ῥυπῶντες, ὠχροί, κατεσκελετευμένοι, λιμὸν ὑπ' ἀσιτίας ἐμβλέποντες, νοσερώτατοι, μελετώντες ἀποθνήσκουσιν· οἱ δ' αὐτῶν ἐπιμελούμενοι ἔνδοξοι, πλούσιοι, ἡγεμόνες, ἐπαινούμενοι, τιμώμενοι, [πάλιν] ὑγιεινοί, πόινες, ἐρρωμένοι, ἀβροδίατοι, θρυπτόμενοι, πόνον οὐκ εἰδότες, ἡδοναῖς συζῶντες διὰ πασῶν τῶν αἰσθήσεων ἐπὶ τὴν πανδεχὴ ψυχὴν τὰ ἡδέα φερούσας. ^[5]

Det 35 τοιουτονί τινα δόλιχον ἀπομηκύναντες λόγῳ νικᾷν τοὺς οὐκ εἰωθότας σοφιστεύειν ἔδοξαν. αἰτία δὲ τῆς νίκης οὐχ ἡ τῶν περιγεγενημένων ἰσχὺς, ἀλλ' ἡ περὶ ταῦτα τῶν ἀντιπάλων ἀσθένεια. τῶν γὰρ ἐπιτηδεύοντων ἀρετὴν οἱ μὲν ἐν ψυχῇ μόνῃ τὸ καλὸν ἐθησαυρίσαντο πράξεων ἐπαινετῶν ἀσκηταὶ γενόμενοι, τερθρείας λόγων ἀλλ' οὐδ' ὄναρ ἐψησθημένοι, τοῖς δὲ ἀμφοτέρω ἐξεγένετο, τὴν μὲν διάνοιαν εὐβουλία καὶ ἀγαθοῖς ἔργοις, τοὺς δὲ λόγους ταῖς περὶ αὐτοὺς τέχναις μάλιστα ὀχυρώσασθαι· τούτοις μὲν οὖν πρὸς τὰς ἐριστικὰς ἐνίων ἀμίλλας ἀπαντᾶν ἐμπρεπές, οἷς τοὺς ἐναντίους ἀμύνονται πεπορισμένοις ἐξ ἐτοίμου, τοῖς δὲ προτέροις οὐδεμία ἀσφάλεια· γυμνοὶ γὰρ πρὸς ὠπλισμένους τίνες ἂν ἰσοκρατῶς ἀπομάχεσθαι δυνηθεῖεν, ὅποτε καὶ παρεσκευασμένοις ἀγῶν ἄνισος; ὁ τοίνυν Ἄβελ τέχνας μὲν λόγων οὐκ ἔμαθε, διανοίᾳ δὲ μόνῃ τὸ καλὸν οἶδεν· οὗ χάριν τὴν εἰς τὸ πεδῖον ἄφιξιν ἐχρῆν παραιτήσασθαι καὶ τῆς τοῦ δυσμενοῦς προκλήσεως ἀλογῆσαι· ἥττης γὰρ πᾶς ὄκνος ἀμείνων· τὸν δὲ ὄκνον τοῦτον οἱ μὲν ἐχθροὶ δειλίαν, ἀσφάλειαν δ' οἱ φίλοι προσαγορεύουσι· φίλοις δὲ πρὸ δυσμενῶν ἄτε ἀψευδοῦσι πιστευτέον. ^[5]

Det 38 οὐχ ὁρᾷς ὅτι Μωυσῆς τοὺς ἐν Αἰγύπτῳ τῷ σώματι σοφιστάς, οὓς φαρμακέας ὀνομάζει, παραιτεῖται—σοφισμάτων γὰρ τέχναις καὶ ἀπάταις ἦθη χρηστὰ τρόπον τινὰ φαρμακεύεται καὶ διαφθείρεται— φάσκων μὴ εἶναι „εὐλογος“ (Exod. 4, 10), ἴσον τῷ μὴ πεφυκέναι πρὸς τὴν τῶν εὐλόγων καὶ πιθανῶν εἰκαστικὴν ῥητορείαν, ἔπειθ' ἐξῆς διαβεβαιούμενος, ὅτι οὐ μόνον οὐκ

εὐλογος ἀλλὰ καὶ παντελῶς „ἄλογός“ ἐστὶν (Exod. 6, 12); ἄλογος δέ, οὐχ ὥς φαμεν τὰ μὴ λογικά τῶν ζώων, ἀλλ' ὁ μὴ δικαίων τῷ διὰ τοῦ φωνητηρίου ὀργάνου γεγωνῶ λόγῳ χρῆσθαι, μόνη δὲ σημειούμενος καὶ ἐνσφραγιζόμενος διανοίᾳ τὰ τῆς ἀληθοῦς σοφίας, ἥτις ἀντίθετός ἐστι ψευδεῖ σοφιστείᾳ, θεωρήματα. ^[5]

Det 39 καὶ οὐ βαδιεῖται πρότερον εἰς Αἴγυπτον οὐδ' εἰς ἄμιλλαν ἀφίξεται τοῖς αὐτῆς σοφισταῖς, πρὶν ἢ τὸν προφορικὸν ἄκρως ἀσκηθῆναι λόγον, τὰς πρὸς ἐρμηνείαν ἀπάσας ἰδέας ἀναδείξαντος καὶ τελειώσαντος θεοῦ διὰ τῆς Ἀαρὼν χειροτονίας, ὃν ἀδελφὸν Μωυσέως ὄντα „στόμα“ καὶ ἐρμηνέα καὶ „προφήτην“ (Exod. 4, 16. 7, 1) εἶωθε καλεῖν πάντα γὰρ ταῦτα τῷ λόγῳ συμβέβηκεν, ὃς ἀδελφός ἐστι διανοίας· πηγὴ γὰρ λόγων διάνοια καὶ στόμιον αὐτῆς λόγος, ὅτι τὰ ἐνθυμήματα πάντα διὰ τούτου καθάπερ νάματα ἀπὸ πηγῆς εἰς τοῦμφανες ἐπιρρέοντα ἀναχεῖται καὶ ἐρμηνεύς ἐστὶν ὢν ἐν τῷ ἑαυτῆς βουλευτηρίῳ βεβούλευκεν· ἔτι μέντοι καὶ προφήτης καὶ θεοπρόπος ὢν ἐξ ἀδύτων καὶ ἀοράτων χρησμοδοῦσα οὐ παύεται. ^[5]

Det 41 Τοῦτον μὲν οὖν τὸν τρόπον ἐναντιοῦσθαι τοῖς περὶ τὰ δόγματα ἐριστικοῖς χρήσιμον· γεγυμνασμένοι γὰρ περὶ τὰς τῶν λόγων ἰδέας οὐκέτ' ἀπειρία σοφιστικῶν παλαισμάτων ὀκλάσομεν, ἐξαναστάντες δὲ καὶ διερεισάμενοι τὰς ἐντέχνους αὐτῶν περιπλοκάς εὐμαρῶς ἐκδυσόμεθα. οἱ δ' ἅπαξ εὐρεθέντες σκιαμάχων ἀλλ' οὐκ ἀγωνιστῶν ἐπιδείκνυσθαι δόξουσι δύναμιν· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι καθ' ἑαυτοὺς μὲν χειρονομοῦντες εὐδοκιμοῦσι, πρὸς δ' ἄμιλλαν ἐλθόντες οὐ μετρίως ἀδοξοῦσιν. ^[5]

Det 42 εἰ δέ τις τὴν μὲν ψυχὴν ἀρεταῖς ἀπάσαις κεκόσμηται, τέχνας δὲ λόγων οὐκ ἐμελέτησεν, ἡσυχία χρώμενος ἀσφάλειαν γέρας ἀκίνδυνον εὐρήσεται, παρελθὼν δ' ὥς Ἀβελ εἰς σοφιστικὸν ἀγῶνα πρὶν διερηρεῖσθαι πεσεῖται. καθάπερ γὰρ ἐν ἰατρικῇ τινες μὲν θεραπεύειν εἰδότες πάντα σχεδὸν πάθη καὶ νοσήματα καὶ ἀρρωστήματα λόγον οὐδενὸς αὐτῶν οὔτε ἀληθῆ οὔτ' εἰκότα ἀποδοῦναι δύνανται, οἱ δ' ἔμπαλιν τὰ μὲν περὶ λόγους εἰσὶ δεινοί, σημείων καὶ αἰτιῶν καὶ θεραπείας, ἐξ ὧν ἡ τέχνη συνέστηκεν, ἐρμηνεῖς ἄριστοι, τὰ δὲ πρὸς καμνόντων ἐπιμέλειαν σωμάτων φαυλότατοι, τῶν εἰς ἴασιν ἀλλ' οὐδὲ τὸ μικρότατον παρασχεῖν ἱκανοί, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ μὲν τῆς δι' ἔργων ἀσκηταὶ σοφίας πολλάκις λόγων ἡμέλησαν, οἱ δὲ τὰς ἐν λόγῳ τέχνας ἀναδιδαχθέντες οὐδὲν ἐν ψυχῇ παιδεῦμα καλὸν ἐθησαυρίσαντο. ^[5]

Det 44 τούτους μὲν οὖν ἀχαλίνῳ κεκρημένους γλώττῃ μετ' αὐθαδείας θρασύνεσθαι παράδοξον οὐδέν, ἀπόνοιαν γὰρ ἦν ἐξ ἀρχῆς ἐμελέτησαν ἐπιδείκνυνται· ἐκείνοις δ' ὥσπερ ἰατροῖς τὸ ὑγιαῖν τὰς ψυχῆς νόσους τε καὶ κῆρας ἀναδιδαχθεῖσι μέρος ἐπέχειν ἀναγκαῖον, μέχρις ἂν ὁ θεὸς καὶ τὸν ἄριστον ἐρμηνέα κατασκευάσῃ τὰς τοῦ λέγειν πηγὰς ἀνομβρήσας καὶ ἀναδείξας αὐτῷ. Σύμφορον οὖν ἦν εὐλαβεῖα σωτηρίῳ ἀρετῇ χρησάμενον τὸν Ἀβελ οἴκοι καταμεῖναι τῆς εἰς τὸν ἐριστικὸν καὶ φιλόνεικον ἀγῶνα προκλήσεως ἀλογήσαντα, μιμησάμενον Ῥεβέκκαν τὴν ὑπομονήν, ἥτις ἀπειλοῦντος Ἡσαῦ τοῦ κακίας θιασώτου τὸν ἀρετῆς ἀσκητὴν Ἰακώβ <ἀποκτενεῖν> ἀναχωρῆσαι τῷ μέλλοντι ἐπιβουλεύεσθαι παραγγέλλει, μέχρις ἂν ἐκεῖνος τῆς ἐπ' αὐτῷ σχετλίου λύττης ἀνῇ. ^[5]

Det 46 καὶ γὰρ ἀφόρητόν τινα ἀπειλὴν ἐπανατείνεται φάσκων· „ἐγγισάτωσαν αἱ ἡμέραι τοῦ πένθους τοῦ πατρός μου, ἵνα ἀποκτείνω Ἰακώβ τὸν ἀδελφόν μου“ (Gen. 27, 41)· εὐχεται γὰρ τὸ μόνον ἀπαθὲς εἶδος ἐν γενέσει τὸν Ἰσαάκ, ᾧ χρησμός ἐστι „μὴ καταβῆναι εἰς Αἴγυπτον“ (Gen. 26, 2), ἀλόγῳ πάθει χρῆσθαι, ἵνα, δοκῶ, ἡδονῆς ἢ λύπης ἢ τινος ἄλλου πάθους κέντροις τρωθῇ, δηλῶν ὥς ὁ ἀτελέστερος καὶ ἐπιπόνῳ προκοπῇ χρώμενος οὐ τραῦμα μόνον ἀλλὰ καὶ παντελῆ φθορὰν δέξεται· ὁ μέντοι χρηστὸς θεὸς οὔτε ἀλῶτον πάθει τὸ ἀτρώτου γένους εἶδος ἐργάζεται οὔτε τὴν ἀρετῆς ἄσκησιν ἐπ' ὀλέθρῳ φονῶντι καὶ δαιμονῶντι ἐκδώσει. ^[5]

Det 47

διὸ καὶ τὸ ἐπιφερόμενον „ἀνέστη Κάιν ἐπὶ Ἄβελ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ καὶ ἀπέκτεινεν αὐτόν“ (Gen. 4, 8) κατὰ μὲν τὴν πρόχειρον φαντασίαν ὑποβάλλει, ὅτι Ἄβελ ἀνήρηται, κατὰ δὲ τὴν ἀκριβεστέραν ἐξέτασιν, ὅτι αὐτὸς ὁ Κάιν ὑφ’ ἑαυτοῦ ὥσθ’ οὕτως ἀναγνωστέον· „ἀνέστη Κάιν καὶ ἀπέκτεινεν ἑαυτόν,“ ἀλλ’ οὐχ ἕτερον. εἰκότως δὲ τοῦτο ἔπαθεν· ἡ γὰρ ἐξ αὐτῆς ἀνελοῦσα ψυχὴ τὸ φιλάρετον καὶ φιλόθεον δόγμα τὸν ἀρετῆς τέθνηκε βίον· ὥσθ’ ὁ Ἄβελ, τὸ παραδοξότατον, ἀνήρηταί τε καὶ ζῆ· ἀνήρηται μὲν ἐκ τῆς τοῦ ἄφρονος διανοίας, ζῆ δὲ τὴν ἐν θεῷ ζωὴν εὐδαίμονα. ^[5]

Det 48 μαρτυρήσει δὲ τὸ χρησθὲν λόγιον, ἐν ᾧ „φωνῇ“ χρώμενος καὶ „βοῶν“ (Gen. 4, 10) ἃ πέπονθεν ὑπὸ κακοῦ συνδέτου τηλαυγῶς εὐρίσκεται· πῶς γὰρ ὁ μηκέτ’ ὢν διαλέγεσθαι δυνατός; Ὁ μὲν δὴ σοφὸς τεθνηκέναι δοκῶν τὸν φθαρτὸν βίον ζῆ τὸν ἄφθαρτον, ὁ δὲ φαῦλος ζῶν τὸν ἐν κακίᾳ τέθνηκε τὸν εὐδαίμονα. ^[5]

Det 49 ἐπὶ μὲν γὰρ τῶν διεστηκότων ζώων τε καὶ κοινῶς σωμάτων ἕτερα μὲν τὰ ποιοῦντα, ἕτερα δ’ εἶναι τὰ πάσχοντα δυνατόν καὶ ῥάδιον· ὁπότε γὰρ πατὴρ υἱὸν τύπτει σωφρονίζων ἢ διδάσκαλος γνῶριμον, ἕτερος ὁ τύπτων καὶ ἕτερος ὁ τυπτόμενός ἐστιν· ἐπὶ δὲ τῶν ἡνωμένων περὶ ὃ τὸ ποιεῖν καὶ τὸ πάσχειν εὐρίσκεται, καὶ οὔτε ἐν ἐτέρῳ χρόνῳ οὔτε ἕτερον, ἀλλὰ κατὰ τὸν αὐτὸν καὶ τὸ αὐτό· ἐπειδὰν γοῦν ἀθλητῆς ἑαυτὸν τοῦ γυμνάσασθαι χάριν ἀνατρίβῃ, πάντως τρίβεται, καὶ εἴ τις μέντοι παίζει ἑαυτὸν ἢ τιτρώσκει, παίεταί τε καὶ τιτρώσκεται, καὶ γὰρ ὁ πηρῶν ἢ κτείνων ἑαυτὸν πηροῦται καὶ κτείνεται. ^[10]

Det 50 πρὸς τί δὴ ταῦτ’ εἶπον; ὅτι τὴν ψυχὴν οὐχὶ τῶν διεστηκότων ἀλλὰ τῶν ἡνωμένων οὔσαν ἀνάγκη πάσχειν ὃ ποιεῖν δοκεῖ, καθάπερ ἀμέλει καὶ νῦν· δόξασα γὰρ ἀνελεῖν τὸ θεοφιλέστατον δόγμα ἑαυτὴν ἀνήρηκε. μάρτυς δὲ Λάμεχ ὁ τῆς Κάιν ἀσεβείας ἔκγονος, ὅς φησι γυναιξὶ ταῖς ἑαυτοῦ, δυσὶ γνῶμαις ἀγνώμοσιν· „ἄνδρα ἀπέκτεινα εἰς τραῦμα ἐμοί, καὶ νεανίσκον εἰς μώλωπα ἐμοί“ (Gen. ^[5]

Det 51 4, 23). δῆλον γὰρ ὅτι, εἴ τις τὸν ἀνδρείας λόγον κτείνει, ἑαυτὸν ἐναντίᾳ νόσῳ τιτρώσκει δειλίας, καὶ εἴ τις τὴν ἀνηβῶσαν ἰσχύϊ ἐν ἀσκήσει τῶν καλῶν ἀναιρεῖ, πληγὰς καὶ μεγάλας αἰκίας μετ’ οὐ μετρίας αἰσχύνης ἐπιφέρει ἑαυτῷ. λέγει μέντοι καὶ ἡ ὑπομονὴ ὅτι, ἐὰν ἄσκησις ἀναιρεθῇ καὶ προκοπὴ, οὐχ ἔν μόνον ἔκγονον ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα ἀποβάλλει, ἀτεκνίαν ἐνδεξαμένη παντελῇ (Gen. ^[5]

Det 52 27, 45). ὥσπερ δ’ ὁ βλάπτων τὸν ἀστεῖον ἐπιδέδεικται ζημιῶν ἑαυτόν, οὕτως καὶ ὁ προνομίας τοὺς ἀμείνους ἀξιῶν λόγῳ μὲν ἐκείνοις, ἔργῳ δὲ αὐτῷ περιποιεῖται ἀγαθόν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ ἡ φύσις καὶ τὰ ἀκολούθως αὐτῇ νομοθετηθέντα, διείρηται γὰρ ἄντικρυς καὶ σαφῶς οὕτως· „τίμα τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα, ἵνα εὖ σοι γένηται“ (Exod. 20, 12)· οὐχὶ τοῖς τιμωμένοις, φησὶν, ἀλλὰ „σοί“· ἐὰν τε γὰρ τὸν νοῦν ὡς πατέρα τοῦ συγκρίματος ἐὰν τε τὴν αἴσθησιν ὡς μητέρα διὰ τιμῆς ἔχωμεν, εὖ πρὸς ἐκείνων αὐτοὶ πεισόμεθα. ^[5]

Det 53 τιμὴ δὲ τοῦ μὲν νοῦ <τὸ> διὰ τῶν συμφερόντων ἀλλὰ μὴ διὰ τῶν ἡδέων θεραπεύεσθαι—πάντα δὲ τὰ ἀπ’ ἀρετῆς συμφέροντα—, τῆς δὲ αἰσθήσεως τὸ μὴ ἀφεθῆναι ῥύμη μιᾷ φέρεσθαι πρὸς τὰ ἐκτὸς αἰσθητά, ἐγχαλινωθῆναι δὲ ὑπὸ νοῦ κυβερνᾶν καὶ ἡνιοχεῖν τὰς ἀλόγους ἐν ἡμῖν δυνάμεις ἐπισταμένους. ^[5]

Det 54 ἐὰν μὲν οὖν ἡς εἶπον ἐκάτερον λάχῃ τιμῆς αἴσθησίς τε καὶ νοῦς, ἀνάγκη τὸν κεχρημένον ἀμφοτέροις ἐμὲ εὐεργετεῖσθαι· ἐὰν δὲ πόρρω τὸν λόγον ἀπὸ νοῦ καὶ αἰσθήσεως ἀπαγαγὼν πατέρα μὲν τὸν γεννήσαντα <τὸν> κόσμον, μητέρα δὲ τὴν σοφίαν, δι’ ἧς ἀπετελέσθη τὸ πᾶν, τιμῆς ἀξιώσης, αὐτὸς εὖ πείσῃ· δεῖται γὰρ οὐδενὸς οὔτε ὁ πλήρης θεὸς οὔτε ἡ ἄκρα καὶ παντελὴς ἐπιστήμη, ὥστε τὸν θεραπευτικὸν τούτων μὴ τοὺς θεραπευομένους ἀνενδεεῖς ὄντας ἀλλ’ ἑαυτὸν μάλιστα ὠφελεῖν. ἵππικὴ μὲν γὰρ καὶ σκυλακευτικὴ, ἐπιστήμη θεραπείας ἢ μὲν

ἵππων ἢ δὲ σκυλάκων οὐσα, πορίζει τοῖς ζώοις τὰ ὠφέλιμα, ὧν ἐκεῖνα δεῖται μὴ πορίζουσα δὲ ἀμελεῖν ἂν δοκοίη. ^[5]

- Det 55 τὴν δὲ εὐσέβειαν θεοῦ θεραπείαν ὑπάρχουσαν οὐ θέμις ποριστικὴν εἰπεῖν τῶν ὠφελήσόντων τὸ θεῖον· ὠφελεῖται γὰρ ὑπ' οὐδενός, ἅτε μήτε ἐνδεὲς ὄν μήτε τινὸς τὸ ἐν ἅπασιν αὐτοῦ κρεῖττον πεφυκότος ὀνῆσαι, τοῦναντίον δὲ τὰ σύμπαντα συνεχῶς καὶ ἀπαύστως ὠφελεῖ. ^[5]
- Det 56 ὥστε ὅταν τὴν εὐσέβειαν λέγωμεν εἶναι θεοῦ θεραπείαν, ὑπηρεσίαν τινὰ τοιαύτην φαμέν, ὁποῖαν δοῦλοι δεσπόταις τὸ κελευόμενον ἀόκνως ποιεῖν ἐγνωκότες ὑπηρετοῦσι. διοίσει δὲ πάλιν, ὅτι οἱ μὲν δεσπότες ὑπηρεσίας ἐνδεεῖς, ὁ δὲ θεὸς οὐ χρεῖος· ὥστε ἐκείνοις μὲν τὰ ὠφελήσοντα αὐτοὺς ὑπηρετοῦσι, τῷ δ' οὐδὲν ἕξω φιλοδεσπότου γνώμης παρέξουσιν· βελτιῶσαι μὲν γὰρ οὐδὲν εὐρήσουσι, τῶν δεσποτικῶν πάντων ἐξ ἀρχῆς ὄντων ἀρίστων, μεγάλα δ' αὐτοὺς ὀνήσουσι γνωρισθῆναι θεῷ προμηθεύμενοι. Ταῦτα μὲν οὖν ἱκανῶς εἰρησθαι νομίζω πρὸς τοὺς εὖ ἢ κακῶς ἐτέρους ποιεῖν δοκοῦντας· εὐρέθησαν γὰρ ἑαυτοὺς ἐκάτερον δρῶντες. ^[5]
- Det 57 τὰ δ' ἐξῆς ἐρευνήσωμεν. ἔστι δὲ πεῦσις τοιαύτη· „ποῦ Ἄβελ ὁ ἀδελφός σου“ (Gen. 4, 9); πρὸς ἣν ἀποκρίνεται· „οὐ γινώσκω, μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμι ἐγώ“ (ibid.); οὐκοῦν ἄξιον διαπορῆσαι, εἰ κυρίως ἐνδέχεται πυνθάνεσθαι θεόν· ὁ γὰρ ἐρωτῶν ἢ πυνθανόμενος περὶ ὧν ἀγνοεῖ ἐρωτᾷ τε καὶ πυνθάνεται ζητῶν ἀπόκρισιν, ἐξ ἧς ὁ μὴ οἶδεν εἴσεται· πάντα δὲ θεῶ γινώριμα, οὐ τὰ παρόντα μόνον καὶ παρεληλυθότα ἀλλὰ καὶ τὰ μέλλοντα. ^[5]
- Det 58 τί οὖν καὶ ἀποκρίσεως ὄφελος μὴ μελλούσης τινὰ περιποιεῖν τῷ πυνθανομένῳ κατάληψιν; ἀλλὰ ῥητέον, ὅτι τοιαῦτα οὐ πέφυκεν ἐπὶ τοῦ αἰτίου κυριολογεῖσθαι, ἀλλ' ὥσπερ ψεῦδος λέγειν ἔστι μὴ ψευδόμενον, οὕτως καὶ ἐρώτημα καὶ πύσμα προφέρεσθαι μήτε ἐρωτῶντα μήτε πυνθανόμενον. τίνος οὖν ἔνεκα, φήσιν τις ἴσως, λέγεται τοιαῦτα; ἴν' ἢ μέλλουσα τὰς ἀποκρίσεις ποιεῖσθαι ψυχὴ δι' ἑαυτῆς ἐλέγχεται περὶ ὧν εὖ ἢ κακῶς ἀποφαίνεται, μήτε κατηγορῶ μήτε συναγωνιστῇ χρωμένη ἐτέρῳ. ^[5]
- Det 59 ἐπεὶ καὶ τὸν σοφὸν ὅποτε ἀνερωτᾷ „ποῦ ἐστὶ σοὶ ἡ ἀρετή“; (Gen. 18, 9)—τὸν Ἀβραάμ λέγω περὶ Σάρρας—, οὐκ ἀγνοῶν ἐρωτᾷ, ἀλλὰ δεῖν οἰόμενος αὐτὸν ἀποκρίνεσθαι ἔνεκα τοῦ τὸν ἔπαινον τὸν ἐξ αὐτοῦ τοῦ λέγοντος παραστήσαι· φησὶ γοῦν ὅτι εἶπεν· „ἰδοὺ ἐν τῇ σκηνῇ“ τουτέστι τῇ ψυχῇ. τί οὖν τὸ ἐκ τῆς ἀποκρίσεως ἐπαινετόν; ἰδοὺ τὴν ἀρετὴν, φησὶν, ἔχω παρ' ἑμαυτῷ καθάπερ τι κειμήλιον, καὶ διὰ τοῦτ' εὐθὺς εὐδαιμονῶ. ^[5]
- Det 60 χρῆσις γὰρ καὶ ἀπόλαυσις ἀρετῆς τὸ εὐδαιμον, οὐ ψιλὴ μόνον κτῆσις· χρῆσθαι δ' οὐκ ἂν δυναίμην, εἰ μὴ σὺ καθεὶς ἐξ οὐρανοῦ τὰ σπέρματα ἀπεργάσαιο αὐτὴν ἐγκύμονα, ἢ δὲ εὐδαιμονίας γένος ἀποτέκοι τὸν Ἰσαάκ—εὐδαιμονίαν δὲ χρῆσιν ἀρετῆς τελείας ἐν βίῳ τελείῳ νενόηκα—. παρὸ καὶ τῆς προαιρέσεως ἀγάμενος αὐτὸν ὁμολογεῖ τελεσφορῆσιν καιρίως ἃ ἡτήσατο. ^[5]
- Det 61 τούτῳ μὲν οὖν ἡ ἀπόκρισις ἔπαινον ἤνεγκεν ὁμολογοῦντι μὴδὲ τὴν ἀρετὴν ἄνευ θείας ἐπιφροσύνης ἱκανὴν ἐξ ἑαυτῆς ὠφελεῖν εἶναι, τῷ δὲ Κάιν ἀκολούθως ψόγον φάσκοντι μὴ εἰδέναι, ποῦ ὁ δολοφονηθεὶς ἐστὶ παρ' αὐτοῦ· δόξει γὰρ τὸν ἀκούοντα ἀπατήσιν ὥς οὐ πάντα διορῶντα καὶ τὴν ἀπάτην ἢ μέλλει χρῆσθαι προκατειληφότα· ἔκθεσμος δὲ καὶ ἔκφυλος πᾶς ὁ τὸν τοῦ θεοῦ ὀφθαλμὸν οἰόμενός τι παρορᾷ. ^[5]
- Det 62 ὁ δέ γε καὶ ἐπιανεανιεύεται φάσκων· „μὴ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου εἰμι ἐγώ“ (Gen. 4, 9); πάνυ γάρ, εἴποιμ' ἂν, ἀθλίως ἔμελλε βιώσεσθαι, εἰ σὲ φρουρὸν καὶ φύλακα ἢ φύσις ἀγαθοῦ τοσούτου κατέστησεν. ἢ οὐχ ὁρᾷς ὅτι τὴν τῶν ἀγίων διατήρησίν τε καὶ φυλακὴν οὐ τοῖς ἐπιτυχοῦσιν ὁ νομοθέτης ἀλλὰ τοῖς τὰς γνώμας ἱερωτάτοις Λευίταις ἐπιτρέπει; ὧν ἀνάξιος κληρὸς γῆ καὶ ὕδωρ καὶ ἀήρ ἔτι δὲ οὐρανὸς καὶ πᾶς ὁ κόσμος ἐνομήσθη, μόνος δ' ἀξιοχρεὼς ὁ δημιουργός, ᾧ

προσπεφύγασιν ἰκέται γνήσιοι καὶ θεράποντες αὐτοῦ γινόμενοι, τὸ φιλοδέσποτον διὰ τῆς συνεχοῦς ὑπηρεσίας καὶ τῆς τῶν ἐπιτραπέντων ἀοκνοτάτης ἐπιδεικνύμενοι φυλακῆς. ^[5]

- Det 63 καὶ οὐδ' ἅπασι ἐξεγένετο τοῖς ἰκέταις γενέσθαι φύλαξιν ἱερῶν, ἀλλ' εἴ τινες ἀριθμὸν πεντηκοστὸν ἔλαχον ἄφεςιν καὶ ἐλευθερίαν παντελῇ καὶ ἐπάνοδον εἰς τὰς ἀρχαίας λήξεις προκηρύττοντα. „τοῦτο“ γάρ φησιν „ἐστὶ τὸ περὶ τῶν Λευιτῶν· ἀπὸ πέντε καὶ εἴκοσιν ἐτῶν εἰσελεύσεται ἐνεργεῖν ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ μαρτυρίου, καὶ ἀπὸ πεντήκοντα ἐτῶν ἀποστήσεται τῆς λειτουργίας, καὶ οὐκ ἐργάζεται ἔτι, λειτουργήσῃ δὲ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ· ὁ δὲ φυλάξει φυλακάς, ἔργα δὲ οὐκ ἐργάζεται“ (Num. ^[5]
- Det 64 8, 24—26). οὐκοῦν τῷ μὲν ἡμίσει τὴν τελειότητα—τέλειος γὰρ ὁ πεντηκοστὸς λόγος, ὁ δὲ τῶν πέντε καὶ εἴκοσιν ἡμισυ μέρος—ἐνεργεῖν ἐπιτρέπει καὶ δρᾶν τὰ ἅγια τὴν δι' ἔργων ἀρέσκειαν ἐπιδεικνυμένῳ—ἀρχὴ δέ, ὡς ἔφη τις τῶν πάλαι, τοῦ παντὸς ἡμισυ μέρος—, τῷ δὲ τελείῳ μηκέτι πονεῖν, τὰ δ' ὅσα ἐκ μελέτης καὶ πόνου περιεποιήσατο φυλάττειν· μὴ γὰρ γενοίμην ἀσκητῆς ὢν μὴ φύλαξ αὐθις. ^[5]
- Det 65 ἡ μὲν οὖν ἄσκησις μέσον, οὐ τέλειον, γίνεται γὰρ ἐν οὐ τελείαις μὲν ἀκρότητος δὲ ἐφιεμέναις ψυχαῖς· ἡ δὲ φυλακὴ παντελής, μνήμη τὰ ἀσκητὰ παραδοῦναι θεωρήματα τῶν ἀγίων, ἐπιστήμης καλὴν παρακαταθήκην φύλακι πιστῇ, ἡ μόνη τῶν λήθης πολυμηχάνων δικτύων ἀλογεῖ· ὥστε τὸν μνήμονα ὢν ἔμαθεν ὑγιῶς καὶ εὐθυβόλως καλεῖ φύλακα. ^[5]
- Det 66 οὗτος δὲ πρότερον ὅτε ἐγυμνάζετο μαθητὴς ἦν διδάσκοντος ἑτέρου· ὁπότε δὲ ἱκανὸς φυλάττειν ἐγένετο, διδασκάλου δύναμιν καὶ τάξιν ἔλαχε, τὸν ἀδελφὸν εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῆς διδασκαλίας χειροτονήσας τὸν ἑαυτοῦ προφορικὸν λόγον· λέγεται γὰρ ὅτι „λειτουργήσῃ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ“ (Num. 8, 26)· ὥστε ὁ μὲν τοῦ ἀστείου νοῦς φύλαξ καὶ ταμίας τῶν ἀρετῆς ἔσται δογμάτων, ὁ δ' ἀδελφὸς αὐτοῦ λόγος λειτουργήσῃ τοῖς παιδεῖαν μετιοῦσι διεξιὼν τὰ σοφίας δόγματά τε καὶ θεωρήματα. ^[5]
- Det 67 διὸ καὶ ὁ Μωσῆς ἐν ταῖς εὐλογίαις Λευὶ πολλὰ καὶ θαυμάσια προειπὼν ἐπιφέρει· „ἐφύλαξε τὰ λόγια σου, καὶ τὴν διαθήκην σου διετήρησεν“· εἴθ' ἐξῆς· „δηλώσουσι τὰ δικαιώματά σου Ἰακώβ καὶ τὸν νόμον σου Ἰσραὴλ“ (Deut.
- Det 68 33, 9. 10). οὐκοῦν ὅτι καὶ λόγων καὶ διαθήκης θεοῦ φύλαξ ὁ ἀστεῖός ἐστιν, ἐναργῶς παρίστησι· καὶ μὴν ὅτι δικαιωμάτων καὶ νόμων ἑρμηνεὺς καὶ ὑφηγητὴς ἄριστος, πάλιν δεδήλωκε, τῆς μὲν ἑρμηνείας διὰ συγγενικοῦ ὀργάνου, τοῦ φωνητηρίου δήπου, συνισταμένης, τῆς δὲ φυλακῆς περὶ τὸν νοῦν ἐξεταζομένης, ὅς μέγα ταμεῖον ὑπὸ φύσεως δημιουργηθεὶς τὰς ἀπάντων καὶ σωμάτων καὶ πραγμάτων ἐννοίας εὐμαρῶς κεχώρηκεν. ἔλυσιτέλει δὴ καὶ τῷ φιλαύτῳ Κάιν φυλάξαι τὸν Ἄβελ· εἰ γὰρ διετήρησεν αὐτόν, κεκριμένου καὶ μέσου βίου μετεποιήσατ' ἄν, ἀλλ' οὐκ ἀμιγοῦς καὶ ἀκράτου κακίας ἐνεφορήθη. „Καὶ εἶπεν ὁ θεὸς Τί ἐποίησας; φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς“ (Gen. ^[10]
- Det 69 4, 10). τὸ „τί ἐποίησας“ καὶ ἀγανάκτησιν ἐμφαίνει ἐπὶ οὐκ εὐαγεῖ πράξει καὶ χλευασμὸν ἐπὶ τῷ δολοφονῆσαι δοκοῦντι. ἡ μὲν οὖν ἀγανάκτησις ἐπὶ <τῇ> τοῦ δεδρακότος γνώμῃ γίνεται, ὅτι τὸ καλὸν ἀνελεῖν ἐβούλευσεν· ἡ δὲ χλεύη διὰ τὸ οἶεσθαι μὲν ἐπιβεβουλευκέναι τῷ κρείττονι, ἐπιβεβουλευκέναι δ' οὐκ ἐκείνῳ μᾶλλον ἢ ἑαυτῷ· ζῇ μὲν γάρ, ὡς καὶ πρότερον ἔφην, ὁ τεθνάναι δοκῶν, εἴ γε καὶ ἰκέτης ὢν θεοῦ καὶ φωνῇ χρώμενος εὐρίσκεται, τέθνηκε δὲ ὁ περιεῖναι νομιζόμενος τὸν ψυχικὸν θάνατον, ἀρετῆς καθ' ἣν ἄξιον μόνην ἐστὶ ζῆν ἀποσχοινισθεῖς· ὥστε καὶ τὸ „τί ἐποίησας“ ἴσον εἶναι τῷ „οὐδὲν ἐποίησας“, οὐδὲν ἤνυσας. ^[5]
- Det 71 οὐδὲ γὰρ ὁ σοφιστὴς Βαλαάμ, μάταιος ὢν ὄχλος ἐναντίων καὶ μαχομένων δοξῶν, βουληθεὶς ἀρὰς τίθεσθαι καὶ βλάπτειν τὸν ἀστεῖον Ἰσχυσε, τοῦ θεοῦ τὰς κατάρας εἰς εὐλογίαν τρέποντος

(Num. 23, 8), ἵνα καὶ τῆς πανουργίας ἀπελέγξῃ τὸν ἄδικον καὶ ἑαυτοῦ τὸ φιλάρετον παραστήσῃ.

Det 72 πεφύκασι δὲ οἱ σοφισταὶ πολεμίοις χρῆσθαι ταῖς ἐν αὐτοῖς δυνάμεσι, λόγων ἐνθυμήμασι καὶ βουλημάτων λόγοις ἀντιστατούντων καὶ μηδαμῇ μηδαμῶς συναδόντων· ἀποκναίουσι γοῦν ἡμῶν τὰ ὦτα, τὴν δικαιοσύνην κοινωνικόν, τὴν σωφροσύνην συμφέρον, τὴν ἐγκράτειαν ἀστεῖον, τὴν εὐσέβειαν ὠφελιμώτατον, τὴν ἄλλην ἀρετὴν ὑγιεινότατόν τε καὶ σωτήριον ἀποφαίνοντες, καὶ πάλιν τὴν ἀδικίαν ἄσπονδον, τὴν ἀκολασίαν νοσερόν, τὴν ἀσέβειαν ἔκθεσμον, τὴν ἄλλην κακίαν βλαβερώτατον διεξιόντες· καὶ ὅμως τὰ ἐναντία τοῖς λεγομένοις φρονοῦντες οὐ παύονται, ἀλλ' ὅταν φρόνησιν καὶ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην καὶ εὐσέβειαν ὑμῶσι, τότε δὴ μάλιστα ἀφραίνοντες ἀκολασταίνοντες ἀδικοῦντες ἀσεβοῦντες πάνθ' ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀνθρώπεια καὶ θεῖα συγχέοντές τε καὶ ἀνατρέποντες εὐρίσκονται. ^[5]

Det 74 πρὸς οὓς εἴποι τις ἂν ὀρθῶς, ὅπερ καὶ ὁ χρησμὸς ἔφη τῷ Κάιν· τί ἐποιήσατε; τί εἰργάσασθε αὐτοὺς ἀγαθόν; τί οἱ τοσοῦτοι περὶ ἀρετῆς λόγοι τὴν ὑμετέραν ψυχὴν ὠφέλησαν; τί τοῦ βίου μικρὸν ἢ μέγα μέρος ἐπηνωρθώσασθε; τί δ'; οὐχὶ τὰναντία διαβολὰς καθ' αὐτῶν ἀληθεῖς ἠρανίσσατε, ὅτι συνιέντες τὰ καλὰ καὶ τῷ λόγῳ φιλοσοφοῦντες ἐρμηνεῖς μὲν ἄριστοι γεγόνατε, τὰ δ' αἰσχίστα καὶ φρονοῦντες καὶ ἐπιτηδεύοντες ἀεὶ ἀλίσκεσθε; οὐ μὴν ἔτι γε ἐν ταῖς ὑμετέραις ψυχαῖς τέθηκε τὰ καλὰ, ζωπυρηθέντων κακῶν; διὰ τοῦτο ἕκαστος ὑμῶν οὐ περίεστιν. ^[5]

Det 75 ὥσπερ γὰρ μουσικοῦ τινος ἢ γραμματικοῦ τελευτήσαντος ἢ μὲν ἐν τοῖς ἀνδράσι μουσικὴ καὶ γραμματικὴ συνέφθαρται, αἱ δὲ τούτων ιδέαι μένουσι καὶ τρόπον τινὰ βιοῦσιν ἰσοχρόνιοι τῷ κόσμῳ, καθ' ἃς οἱ τε ὄντες καὶ οἱ μέλλοντες διαδοχαῖς ταῖς εἰσαεὶ μουσικοὶ τε καὶ γραμματικοὶ γενήσονται, οὕτως καὶ τὸ ἐν τινι φρόνιμον ἢ σῶφρον ἢ ἀνδρεῖον ἢ δίκαιον ἢ συνόλως σοφὸν ἂν ἀναιρεθῇ, οὐδὲν ἦττον ἐν τῇ τοῦ παντὸς ἀθανάτῳ φύσει φρόνησις ἀθάνατος καὶ ἀρετὴ σύμπασα ἄφθαρτος ἐστηλίτευται, καθ' ἣν καὶ νῦν εἰσιν ἀστεῖοί τινες καὶ αὐθις γενήσονται· εἰ μὴ καὶ ἀνθρώπου τινὸς τῶν ἐν μέρει θάνατον φθορὰν ἐργάσασθαι φήσομεν ἀνθρωπότητι, ἣν εἴτε γένος εἴτε ιδέαν εἴτε ἐννόημα εἴθ' ὅ τί ποτε χρή καλεῖν οἱ ζητητικοὶ τῶν κυρίων ὀνομάτων εἴσονται. ^[5]

Det 76 μία σφραγὶς πολλάκις μυρίας ὅσας ἀπείρους οὐσίας τυπώσασα πάντων ἔστιν ὅτε τῶν τύπων ἐξιτήλων αὐταῖς οὐσίαις γενομένων ἐν τῇ ἑαυτῆς φύσει μηδὲν βλαβεῖσα κατὰ χώραν ἔμεινεν. ^[5]

Det 77 εἴτ' οὐκ οἰόμεθα τὰς ἀρετάς, κὰν πάντες οἱ χαρακτῆρες, οὓς ἐνεσημήναντο ταῖς τῶν προσεληλυθότων ψυχαῖς, ὑπὸ μοχθηρᾶς διαίτης ἢ τινος ἐτέρας ἐξ αἰτίας ἐξίτηλοι γένωνται, τὴν ἀκήρατον ἑαυτῶν καὶ ἄφθαρτον φύσιν εἰσαεὶ σχήσειν; οὐκ εἰδότες οὖν οἱ παιδείας ἀμύητοι διαφορὰς οὔθ' ὅλων πρὸς μέρη οὔτε γενῶν πρὸς εἴδη οὔτε τὰς ἐν τούτοις ὁμωνυμίας πάντα διὰ πάντων συγχέουσι καὶ φύρουσι. ^[5]

Det 78 διὸ πᾶς φίλαυτος, ἐπὶ κλησὶν Κάιν, διδαχθήτω ὅτι τὸ ὁμώνυμον τοῦ Ἀβελ ἀνήρηκε, τὸ εἶδος, τὸ μέρος, τὸν ἀπεικονισθέντα τύπον, οὐ τὸ ἀρχέτυπον, οὐ τὸ γένος, οὐ τὴν ιδέαν, ἅπερ οἴεται μετὰ ζώων ἄφθαρτα ὄντα συνεφθαρκεῖναι. λεγέτω δὴ τις κατακερτομῶν αὐτὸν κάπιχλευάζων· τί πεποίηκας, ὦ κακὸ δαίμων; οὐχ ἦν μὲν δοκεῖς ἀνηρηκεῖναι φιλόθεον δόξαν, ζῆ παρὰ θεῷ; σαυτοῦ δὲ γέγονας αὐθέντης, ὦ μόνῳ βιοῦν ἀνυπαιτίως ἡδύνασο ἐξ ἐνέδρας ἀνελών. Πάνυ δὲ πεφώνηται καὶ πρὸς κάλλος ἐρμηνείας καὶ πρὸς νοημάτων εὗρεσιν τὰ ἐπιλεγόμενα ταῦτα· „φωνὴ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου βοᾷ πρὸς με ἐκ τῆς γῆς“ (Gen. ^[5]

Det 79

4, 10). ἡ μὲν οὖν κατὰ τὴν φράσιν ὑψηγορία πᾶσι τοῖς μὴ λόγων ἀμυήτοις γνώριμος· τὰ δ' ἐμφαινόμενα νοήματα, ὡς ἂν οἴοι τε ὦμεν, ἐπισκεψώμεθα, καὶ πρότερόν γε περὶ τοῦ αἵματος.

[5]

- Det 80 πολλαχοῦ μὲν γὰρ τῆς νομοθεσίας οὐσίαν τῆς ψυχῆς ἀποφαίνεται τὸ αἶμα λέγων ἄντικρυς „ἡ γὰρ ψυχὴ πάσης σαρκὸς αἷμά ἐστιν“ (Lev. 17, 11 al.). ὁπότε δὲ πρῶτον μετὰ τὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς καὶ τῶν μεταξὺ γένεσιν ἐδημιούργει <τὸν> ἄνθρωπον ὁ ζωοπλάστης, φησὶν ὅτι „ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνεῦμα ζωῆς, καὶ ἐγένετο ὁ ἄνθρωπος εἰς ψυχὴν ζῶσαν“ (Gen. 2, 7), πάλιν διὰ τούτου παριστάς, ὅτι πνεῦμά ἐστιν ἡ ψυχῆς οὐσία. [5]
- Det 81 καὶ μὴν τῶν ἐξ ἀρχῆς ὑποθέσεων ἄκρως εἴωθε διαμεμνησθαι, τὰ ἀκόλουθα καὶ ὁμολογούμενα τοῖς προτέροις δικαίων ἐφαρμόττειν· οὐκ ἂν οὖν πνεῦμα ψυχῆς οὐσίαν προειπὼν αἶμα διαφέρον σῶμά τι αὐθις ἔλεγεν, εἰ μὴ πρὸς τι τῶν ἀναγκαιοτάτων καὶ συνεκτικωτάτων τὴν ἀναφορὰν ἐποιεῖτο.
- Det 82 τί οὖν λεκτέον; ἕκαστον ἡμῶν κατὰ τὰς προσεχεῖς τομὰς ἀριθμῶ δύο εἶναι συμβέβηκε, ζῶν τε καὶ ἄνθρωπον· ἑκατέρῳ δὲ τούτων συγγενῆς δύνამις τῶν κατὰ ψυχὴν ἀποκεκλήρωται, τῷ μὲν ἡ ζωτική, καθ' ἣν ζῶμεν, τῷ δ' ἡ λογικὴ, καθ' ἣν λογικοὶ γεγόναμεν· τῆς μὲν οὖν ζωτικῆς μετέχει καὶ τὰ ἄλογα, τῆς δὲ λογικῆς οὐ μετέχει μὲν, ἄρχει δὲ ὁ θεός, ἡ τοῦ πρεσβυτάτου λόγου πηγή. [5]
- Det 83 ἡ μὲν οὖν κοινὴ πρὸς τὰ ἄλογα δύνამις οὐσίαν ἔλαχεν αἶμα, ἡ δὲ ἐκ τῆς λογικῆς ἀπορρυεῖσα πηγῆς τὸ πνεῦμα, οὐκ ἀέρα κινούμενον, ἀλλὰ τύπον τινὰ καὶ χαρακτῆρα θείας δυνάμεως, ἣν ὀνόματι κυρίῳ Μωυσῆς εἰκόνα καλεῖ, δηλῶν ὅτι ἀρχέτυπον μὲν φύσεως λογικῆς ὁ θεός ἐστι, μίμημα δὲ καὶ ἀπεικόνισμα ἄνθρωπος, οὐ τὸ διφυὲς ζῶν, ἀλλὰ τὸ τῆς ψυχῆς ἄριστον εἶδος, ὁ νοῦς καὶ λόγος κέκληται. [5]
- Det 84 διὰ τοῦτο σαρκὸς μὲν ψυχὴν φησι τὸ αἶμα, εἰδὼς ὅτι ἡ σαρκῶν φύσις νοῦ μὲν οὐ μεμοίραται, ζωῆς δὲ καθάπερ καὶ ὅλον ἡμῶν τὸ σῶμα μετέχει, ἀνθρώπου δὲ ψυχὴν πνεῦμα ὀνομάζει, ἄνθρωπον οὐ τὸ σύγκριμα καλῶν, ὡς ἔφην, ἀλλὰ τὸ θεοειδὲς ἐκεῖνο δημιούργημα, ᾧ λογιζόμεθα, οὗ τὰς ρίζας εἰς οὐρανὸν ἔτεινε καὶ τῆς ὑστάτης τῶν λεγομένων ἀπλανῶν ἀψίδος ἐξῆψε. [5]
- Det 85 μόνον γὰρ δὴ τῶν ἐπὶ γῆς φυτὸν οὐράνιον ὁ θεὸς ἄνθρωπον εἰργάσατο, τῶν μὲν ἄλλων τὰς κεφαλὰς πηξάμενος ἐν χέρσῳ—κατωκάρα γὰρ πάντα—, ἀνθρώπου δὲ εἰς τὸ ἄνω προαγαγών, ἵνα τὰς τροφὰς ὀλυμπίους καὶ ἀφθάρτους ἀλλὰ μὴ γεώδεις καὶ φθαρτὰς ἔχοι· παρὸ καὶ τοῦ σώματος ἡμῶν τὸ μὲν ὅσον ἀναισθητότατον πλεῖστον ἀποστήσας λογισμοῦ τὰς βάσεις γῇ προσερρίζου, τὰς δὲ νοῦ δορυφόρους αἰσθήσεις καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον πορρωτάτω μὲν τῶν περὶ γῆν ἐξώκισε, ταῖς δὲ ἀέρος καὶ οὐρανοῦ περιόδοις ἀφθάρτοις οὕσαις ἐνεδήσατο. μηκέτ' οὖν ἀπορῶμεν, πῶς ἔννοιαν ἔλαβεν ἄνθρωπος θεοῦ τοῦ αἰδιοῦς, οἱ Μωυσέως γνώριμοι· τὴν γὰρ αἰτίαν χρησιμῶ μαθὼν αὐτὸς ἡμῖν ὑφηγήσατο. [5]
- Det 86 ἔλεγε δὲ ὧδε· ψυχὴν οὐδεμίαν τῷ σώματι ὁ ποιὼν εἰργάζετο ἱκανὴν ἐξ ἑαυτῆς τὸν ποιητὴν ἰδεῖν, λογισάμενος δὲ μεγάλα ὀνήσειν τὸ δημιούργημα, εἰ λάβοι τοῦ δημιουργήσαντος ἔννοιαν—εὐδαιμονίας γὰρ καὶ μακαριότητος ὁρος οὗτος—, ἄνωθεν ἐνέπνει τῆς ἰδίου θεϊότητος ἡ δ' ἀόρατος ἀοράτῳ ψυχῇ τοὺς ἑαυτῆς τύπους ἐνεσφαγίζετο, ἵνα μὴδ' ὁ περίγειος χώρος εἰκόνας ἀμοιρήσῃ θεοῦ. [5]
- Det 87 τὸ δ' ἀρχέτυπον οὕτως ἦν ἄρα αἰιδές, ὥστε καὶ ἡ εἰκὼν οὐχ ὁρατὴ, τυπωθεῖσα μέντοι κατὰ τὸ παράδειγμα οὐκέτι θνητὰς ἀλλ' ἀθανάτους ἐννοίας ἐδέχετο· πῶς γὰρ ἂν θνητὴ φύσις μένειν ἅμα καὶ ἀποδημεῖν ἠδύνατο ἢ τὰ ἐνταῦθα καὶ τὰ ἐτέρωθι καθορᾶν ἢ θάλατταν μὲν περιπλεῖν ἅπασαν, γῆν δὲ ἄχρι περάτων ἐπέρχεσθαι, ἢ νόμων καὶ ἐθῶν ἢ συνόλως πραγμάτων καὶ

σωμάτων ἐφάπτεσθαι; ἢ δίχα τῶν ἐπιγείων καὶ τὰ μετάρσια καταλαμβάνειν, ἀέρα καὶ τροπὰς αὐτοῦ καὶ καιρῶν ιδιότητος καὶ ὅσα ταῖς ἐτησίαις ὥραις καινουργούμενά τε καὶ ἔξθους ἀποτελεῖται; ἢ πάλιν δι' ἄερος εἰς οὐρανὸν ἀπὸ γῆς ἀνίπτασθαι καὶ τὰς ἐν οὐρανῷ φύσεις ἐξετάζειν, ὡς ἔχουσιν, ὡς κινεῖνται, τίνες ὅροι τῆς κινήσεως ἀρχῆς καὶ τέλους αὐταῖς, πῶς ἀλλήλαις τε καὶ τῷ παντὶ κατὰ τι συγγενείας δίκαιον ἀρμόζονται; τέχνας τε καὶ ἐπιστήμας ἐπινοῆσαι, ὅσαι τὰ τε ἐκτὸς δημιουργοῦσι καὶ τὰ περὶ σῶμα καὶ ψυχὴν, ὡς ἐκάτερον βελτιωθήσεται, πραγματεύονται, καὶ μυρία ἄλλα, ὧν οὔτε ἀριθμὸν οὔτε φύσιν λόγῳ περιλαβεῖν εὐπορον; μόνον γὰρ αὐτὸ τῶν παρ' ἡμῖν ὁ νοῦς ἅτε πάντων ὠκυδρομώτατος καὶ τὸν χρόνον, ἐν ᾧ γίνεσθαι δοκεῖ, φθάνει καὶ παραμείβεται, κατὰ ἀοράτους δυνάμεις ἀχρόνως τοῦ τε παντὸς καὶ μερῶν καὶ τῶν τούτων αἰτίων ἐπιψαύων. ^[5]

Det 89 ἡδὴ δὲ οὐ μόνον ἄχρι τῶν γῆς καὶ θαλάττης ἀλλὰ καὶ ἄερος καὶ οὐρανοῦ περάτων ἐλθὼν οὐδ' ἐνταῦθα ἔστη, βραχὺν ὅρον τοῦ συνεχοῦς καὶ ἀπαύστου δρόμου νομίσας τὸν κόσμον εἶναι, προσωτέρω δὲ χωρῆσαι γλιχόμενος καὶ τὴν ἀκατάληπτον θεοῦ φύσιν, ὅτι μὴ πρὸς τὸ εἶναι μόνον, καταλαβεῖν, ἦν δύνηται. ^[5]

Det 90 πῶς οὖν εἰκὸς βραχὺν οὕτως ὄντα τὸν ἀνθρώπινον νοῦν μήνιγγι ἢ καρδίᾳ, βραχέσιν ὄγκοις, ἐγκατελημμένον μέγεθος οὐρανοῦ καὶ κόσμου χωρῆσαι τοσοῦτον, εἰ μὴ τῆς θείας καὶ εὐδαίμονος ψυχῆς ἐκείνης ἀπόσπασμα ἦν οὐ διαιρετόν; τέμνεται γὰρ οὐδὲν τοῦ θεοῦ κατ' ἀπάρτησιν, ἀλλὰ μόνον ἐκτείνεται. διὸ μεμοιραμένος τῆς ἐν τῷ παντὶ τελειότητος, ὅταν ἐννοῇ κόσμον, τοῖς πέρασι τοῦ παντὸς συνευρύνεται ῥῆξιν οὐ λαμβάνων· ὁλκὸς γὰρ ἡ δύναμις αὐτοῦ. Ταῦτα μὲν οὖν ὡς ἐν βραχέσιν εἰρήσθω περὶ οὐσίας ψυχῆς. ^[5]

Det 91 τὸ δὲ „φωνὴν αἵματος βοᾶν“ (Gen. 4, 10) κατ' ἀκόλουθον οὕτως ἀποδώσομεν. τῆς ἡμετέρας ψυχῆς τὸ μὲν ἄφωνόν ἐστι, τὸ δὲ φωνῆεν· τὸ μὲν ἄλογον ἄφωνον, φωνῆεν δ' ὅσον λογικόν, ὃ δὴ μόνον ἔννοϊαν εἴληφε θεοῦ· τοῖς γὰρ ἄλλοις μέρεσιν οὔτε θεὸν οὔτε τι νοητὸν καταλαβεῖν δυνάμεθα. ^[5]

Det 92 τῆς οὖν ζωτικῆς δυνάμεως, ἧς τὸ οὐσιῶδες αἶμα, μοῖρά τις ἐξαίρετον ἔσχε γέρας φωνὴν καὶ λόγον, οὐ τὸ διὰ στόματος καὶ γλώττης ῥέον νᾶμα, ἀλλὰ τὴν πηγὴν, ἀφ' ἧς αἱ τοῦ προφορικοῦ δεξαμεναὶ πληροῦσθαι πεφύκασιν· ἡ δὲ πηγὴ νοῦς ἐστι, δι' οὗ τὰς πρὸς τὸν ὄντα ἐντεύξεις καὶ ἐκβοήσεις τῇ μὲν ἐκόντες τῇ δὲ καὶ ἄκοντες ἀναφθεγγόμεθα. ^[5]

Det 93 ὁ δὲ ἅτε ἀγαθὸς ὢν καὶ ἴλεως τοὺς ἰκέτας οὐκ ἀποστρέφεται, καὶ μάλισθ' ὅταν ἐπὶ τοῖς Αἰγυπτίοις ἔργοις καὶ πάθεσι στενάζοντες ἀψευδῶς καὶ ἀπλάστως ἐκβοῶσι· τότε γὰρ ἀναβαίνειν φησὶ Μωυσῆς τοὺς λόγους αὐτῶν πρὸς τὸν θεόν (Exod. 2, 23), τὸν δὲ ἐπακούσαντα ῥύεσθαι τῶν παρεστώτων κακῶν· ταῦτα δὲ πάντα γίνεσθαι, ὅταν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου τελευτήσῃ· τὸ παραδοξότατον· εἰκὸς γὰρ ἦν ἀποθανόντος τυράννου χαίρειν καὶ γεγηθέναι τοὺς τυραννουμενούς· ἀλλὰ τότε λέγονται στενάζειν· „μετὰ γὰρ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκεῖνας ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου, καὶ κατεστέναξαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ“ (ibid. ^[5]

Det 95). πρὸς μὲν οὖν τὸ ῥητὸν ἡ λέξις τὸ εὐλογον οὐ περιέχει, πρὸς δὲ τὰς ἐν ψυχῇ δυνάμεις τὸ κατ' αὐτὴν ἀκόλουθον εὐρίσκεται. ὁ γὰρ ἀνασκιδνὰς καὶ ἀπορρίπτων τὰς περὶ τῶν καλῶν δόξας ὅταν ἐν ἡμῖν ζωπυρῇται Φαραὼ καὶ ὑγιαίνειν δοκῇ, εἰ δὴ τινα τῶν φαύλων ὑγιαίνειν λεκτέον, τὴν ἡδονὴν ἀποδεχόμεθα ἐγκράτειαν πέραν ὅρων ἐλαύνοντες· ὅταν δὲ ἀπόκρατος γένηται καὶ τρόπον τινὰ τελευτήσῃ ὁ τοῦ βδελυρῶς καὶ ἀσελγῶς ζῆν αἴτιος, τὸν σῶφρονα ἐναυγασθέντες βίον μετακλαίωμεν καὶ μεταστένομεν τῆς παλαιᾶς διαίτης ἑαυτούς, ὅτι ἡδονὴν ἀρετῆς προτιμήσαντες θνητὸν βίον ἀθανάτῳ ἐπεξεύξαμεν· λαβὼν δ' οἶκτον τῆς συνεχοῦς ἡμῶν ὀλοφύρσεως ὁ μόνος εὐμενὴς προσίεται ψυχὰς ἰκέτιδας, τὸν δὲ ἐπισηισθέντα τῶν παθῶν Αἰγύπτιον σκηπτὸν ῥαδίως ἀπωθεῖται. Τῷ δὲ μὴ δεχομένῳ μετάνοιαν Κάιν δι' ὑπερβολὴν

ἄγους ἀδελφοκτονίας οἰκειοτάτας ἀρὰς τίθεται· πρῶτον μὲν γάρ φησιν αὐτῶ· „καὶ νῦν ἐπικατάρατος σὺ ἀπὸ τῆς γῆς“ (Gen. ^[10]

Det 96 4, 11), δηλῶν πρῶτον ὅτι οὐχὶ νῦν ὅτε ἐδολοφόνησεν ἐναγῆς καὶ ἐπάρατός ἐστιν, ἀλλὰ καὶ πρότερον ὅτε ἐβούλευσε τὸν φόνον, τῆς γνώμης ἴσον τῷ τελείῳ δυναμένης.

Det 97 ἔως μὲν γὰρ τὰ αἰσχρὰ μόνον ἐννοοῦμεν κατὰ ψιλὴν τοῦ νοῦ φαντασίαν, τότε τῆς διανοίας <οὐκ> ἔσμεν ὑποχοί, δύναται γὰρ καὶ ἀκουσίως ἡ ψυχὴ τρέπεσθαι· ὅταν δὲ προσγένηται τοῖς βουλευθεῖσιν ἢ πρᾶξις, ὑπαίτιον γίνεται καὶ τὸ βουλευσασθαι, τὸ γὰρ ἐκουσίως διαμαρτάνειν ταύτη μάλιστα διαγνωρίζεται. ^[5]

Det 98 κατάρατον δέ φησι τὸν νοῦν οὐκ ἀπ' ἄλλου τινὸς ἢ ἀπὸ τῆς γῆς ἔσεσθαι· τῶν γὰρ χαλεπωτάτων αὐτοῦ συμφορῶν τὸ περὶ ἕκαστον ἡμῶν γεῶδες αἴτιον εὐρίσκεται· τὸ γοῦν σῶμα ἢ νόσῳ χρησάμενον τὰς ἀφ' ἑαυτοῦ προσβαλὼν κῆρας ἄσης καὶ ἀδημονίας αὐτὸν ἐνέπλησεν ἢ πιανθὲν ἀμέτρως ἀπολαύσει ἡδονῶν ἀμβλυτέρας τὰς εἰς τὸ καταλαμβάνειν ἀκμὰς ἀπειργάσατο. ^[5]

Det 99 καὶ μὲν δὴ ἐκάστη τῶν αἰσθήσεων δεκτικὴ βλάβης ἐστίν· ἢ γὰρ κάλλος ἰδὼν ἔρωτος ἐτρώθη· δεινοῦ πάθους βέλεσιν ἢ θάνατον ἀκούσας γένει προσήκοντός τινος ὑπὸ λύπης ἐκάμφθη· πολλάκις δὲ καὶ γεῦσις αὐτὸν κατέβαλεν ἀηδέσι χυλοῖς αἰκισαμένη ἢ πλήθει ἡδέων βαρύνασα· τῶν μὲν γὰρ πρὸς συνουσίαν οἴστρων τί δεῖ μεμνησθαι; πόλεις ὅλας καὶ χώρας καὶ κλίματα μεγάλα γῆς οὗτοι διέφθειραν, ὧν μάρτυς ἡ ποιητῶν καὶ συγγραφέων πληθὺς σχεδὸν ἅπασα. ^[5]

Det 100 τὸν δὲ τρόπον, καθ' ὃν ἀπὸ τῆς γῆς κατάρατος ὁ νοῦς γίνεται, προσυπογράφει λέγων· „ἢ ἔχανε τὸ στόμα αὐτῆς δέξασθαι τὸ αἶμα τοῦ ἀδελφοῦ σου“ (Gen. 4, 11). χαλεπὸν γὰρ διοικθῆναι τε καὶ ἀνευρυθῆναι τὰ τῶν αἰσθήσεων στόμια, ὥς ἀχανέσιν αὐτοῖς τὴν τῶν αἰσθητῶν φορὰν ποταμοῦ πλημμυροῦντος δίκην ἐπιχεισθαι, μηδενὸς τὴν βίαιον ὁρμὴν ἀνωθοῦντος· τότε γὰρ ἐγκαταποθεὶς ὁ νοῦς τοσοῦτῳ κλύδωνι βύθιος εὐρίσκεται, μηδ' ὅσον ἀνανήξασθαι καὶ ὑπερκῦψαι δυνάμενος. ^[5]

Det 101 ἀλλὰ χρὴ τούτων ἐκάστῳ καταχρῆσθαι μὴ πρὸς ἃ δύναται μᾶλλον ἢ πρὸς τὰ βέλτιστα· δύναται μὲν γὰρ πάνθ' ὁρᾶν χρώματα καὶ σχήματα ἢ ὄψις, ἀλλ' ὁράτω τὰ φωτός, μὴ σκότους, ἄξια· δύναται δὲ καὶ τὸ οὖς πασῶν ἀντιλαμβάνεσθαι φωνῶν, ἀλλ' ἐνίων παρακουέτω, μυρία γὰρ τῶν λεγομένων αἰσχρὰ· μὴδ' ὅτι γεύσεώς σοι μεταδέδωκεν ἡ φύσις, ὧς τετυφωμένε, τρόπον αἰθυίης πάντων ἀπλήστως ἐμφοροῦ· πολλὰ γὰρ τῶν οὐ τροφίμων μόνον ἀλλὰ καὶ περιττῶν νόσους μετὰ χαλεπῆς ὠδίνος ἔτεκε· μὴδ' ὅτι μερῶν τῶν πρὸς γονὰς ἡξιώθης ἔνεκα τῆς διαμονῆς τοῦ παντός, φθορὰς καὶ μοιχείας καὶ τὰς ἄλλας οὐκ εὐαγεῖς μίξεις μετέρχου, ἀλλ' ὅσαι μετὰ νόμου τὸ ἀνθρώπων σπεύρουσί τε καὶ φυτεύουσι γένος· μὴδ' ὅτι γλώττης καὶ στόματος καὶ φωνητηρίων ὀργάνων μεμοίρασαι, πάντ' ἐκλάλει, καὶ τὰ ἄρρητα· τὸ γὰρ ἔχεμυθεῖν ἔστιν ὅπου χρήσιμον, καί μοι δοκοῦσιν οἱ μαθόντες λέγειν μεμαθηκέναι καὶ ἡσυχάζειν, τῆς αὐτῆς δυνάμεως περιποιούσης ἐκάτερον, οἱ δ' ὅσα μὴ προσῆκε διεξιόντες οὐ δύναμιν λόγων ἀλλ' ἡσυχίας ἀσθένειαν ἐπιδείκνυσθαι. ^[5]

Det 103 διὸ σπουδάζωμεν ἕκαστον τῶν εἰρημένων στομίῳ καταδεῖν τοῖς ἀρρήκτοις ἐγκρατείας δεσμοῖς· „ὅσα γὰρ οὐχὶ δεσμῷ καταδεῖται“ φησὶ Μωυσῆς ἐν ἑτέροις (Num. 19, 15) „ἀκάθαρτα εἶναι,“ ὥς ἂν τοῦ κεχαλάσθαι καὶ κεχηνέναι καὶ λελύσθαι τὰ ψυχῆς μέρη κακοδαιμονίας αἰτίου, τοῦ δὲ συνῆχθαι καὶ συνεσφίγχθαι ὀρθὸν καὶ βίον καὶ λόγον ἐργαζομένου. τὸν ἄθεον οὖν καὶ ἀσεβῆ Κάιν δεόντως καταρᾶται, ὅτι τοὺς φωλεοὺς τοῦ συγκρίματος διοίξας ἐπικέχηνε πᾶσι τοῖς ἐκτός, εὐχόμενος δι' ἀπληστίαν δέξασθαι τε αὐτὰ καὶ χωρῆσαι ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ φιλοθέου δόγματος Ἰαβελ. Ἐργάζεται διὰ τοῦτο τὴν γῆν (Gen. ^[10]

Det 104 4, 12), οὐ γεωργήσῃ· γεωργὸς μὲν γὰρ πᾶς τεχνίτης, ὅτι τέχνη καὶ ἡ γεωργία, πολλοὶ δὲ τῶν ἰδιωτῶν γεωπόνοι τὴν ἄνευ ἐμπειρίας ἔνεκα τῶν ἀναγκαίων μετιόντες ὑπηρεσίαν· οὗτοι μὲν

οὖν ἐν οἷς δρῶσι πολλὰ βλάπτουσιν ἐπιστάτου μὴ τυχόντες· ἃ δ' ἂν καὶ εὖ ἐργάσωνται, κατὰ τύχην, οὐ σὺν λόγῳ, κατορθοῦσι· τὰ δὲ τῶν γεωργῶν τὰ μετ' ἐπιστήμης ἐνεργούμενα πάντ' ἐστὶν ἐξ ἀνάγκης ὠφέλιμα. ^[5]

Det 105 τούτου χάριν ὁ νομοθέτης τῷ δικαίῳ Νῶε τὴν γεωργικὴν ἀνῆψε τέχνην (Gen. 9, 20), ἐκδιδάσκων ὅτι καθάπερ γεωργὸς ἀγαθὸς ὁ σπουδαῖος τῆς τε ἀγρίας ὕλης τὰ μὲν ὅσα βλαβερὰ ἔρνη πρὸς παθῶν ἢ κακιῶν φυτευθέντα ἐκκόπτει, τὰ δ' ὅσα μὴ καρποτόκα μὲν δύναται δὲ ἀντὶ τείχους φραγμὸς εἶναι ψυχῆς ὀχυρώτατος ἑᾶ, καὶ πάλιν αὖ τῆς ἡμέρου πάσης κατὰ διαφέροντας καὶ οὐχὶ τοὺς αὐτοὺς τρόπους ἐπιμελεῖται, τῶν μὲν ἀφαιρῶν, τοῖς δὲ προστιθείς, καὶ τὰ μὲν εἰς μέγεθος αὖξων, τὰ δὲ εἰς βραχύτητα συντέμνων· ἥδη δὲ καὶ ἄμπελον ἰδὼν εὐθινοῦσαν τὰς κληματίδας ἔτεινε κατὰ γῆς, τάφρους ὀρυζάμενος καὶ τὸν χοῦν αὖθις ἐπενεγκών· αἱ δ' ἀντὶ μερῶν ὅλαι καὶ ἀντὶ θυγατέρων μητέρες οὐκ εἰς μακρὰν ἐγίνοντο, ἔτι καὶ τῆς φύσει μητρὸς ἀποδύσασαι τὸ γῆρας· παυσαμένη γὰρ τοῦ διανέμειν καὶ κατακερματίζειν τὴν τροφήν πολλοῖς ἐκγόνοις ἅτε ἱκανοῖς γεγονόσιν ἐξ ἑαυτῶν τρέφεσθαι, παρ' ἣν αἰτίαν λιμῶττουσα ἠσθένει, μόλις διακορῆς ἐγένετο, ὡς πιανθεῖσαν πάλιν ἀνηβῆσαι. ^[5]

Det 107 ἕτερον δὲ ἐθεασάμην, ὅς τῶν ἡμέρων δένδρων οὐκ εὐγενὲς ὁ μὲν ὑπερεῖχε τῆς γῆς ἔρνος ἔτεμε, μικρὸν δ' ὅσον πρὸς αὐταῖς ρίζαις ἀνέχον εἶασε, λαβὼν δ' ἀπ' εὐγενοῦς ἑτέρου κλάδον εὐφυᾶ τὸν μὲν ἄχρι τῆς ἐντεριώνης καθ' ἓν μέρος ἀπέξεσε, τὸ δὲ πρὸς ταῖς ρίζαις οὐ κατὰ πολλοῦ βάθους ἐντεμών, ἀλλ' ὥστε διαστήσαι μόνον τὴν ἔνωσιν, τὸ ἀπεξεσμένον ὑπενεγκὼν ἐνηρμόσατο τῷ διαστήματι· ἐξ ὧν ἀμφοτέρων μία δένδρου φύσις ἠνωμένη γίνεται, ἑκατέρου μέρους ἀντίδοσιν τῆς ὠφελείας θατέρῳ ποιούμενου· αἱ μὲν γὰρ ρίζαι τὸν ἐφαρμοσθέντα τρέφουσι καὶ κωλύουσιν ἀφαιρῶσθαι κλάδον, ὁ δ' εὐκαρπῖαν ἀμοιβὴν τροφῆς ἀντιχαρίζεται ταύταις. ^[5]

Det 108 ἔστι δὲ καὶ ἄλλα μυρία τῶν κατὰ γεωργίαν τεχνικὰ ἔργα, ὧν περιττὸν ἐν τῷ παρόντι μεμνησθαι· τοῦ γὰρ διαφορὰν ἐνδείξασθαι μόνον ἐργάτου γῆς καὶ γεωργοῦ χάριν ταῦτ' ἐμνηκύναμεν. ^[5]

Det 109 ὁ μὲν δὴ φαῦλος τὸ γεῶδες σῶμα καὶ τὰς συγγενεῖς αἰσθήσεις αὐτῷ καὶ ὅσα ἐκτὸς αἰσθητὰ ἐργαζόμενος ἀτέχνως οὐ παύεται, καὶ βλάπτει μὲν τὴν παναθλίαν ψυχὴν ἑαυτοῦ, βλάπτει δὲ καὶ ὁ δοκεῖ μάλιστα ὠφελεῖν τὸ ἴδιον σῶμα· τῷ δὲ σπουδαίῳ—τέχνης γὰρ ἔμπειρος γεωργικῆς ἐστίν—ἡ ὕλη πᾶσα τεχνικῶς καὶ σὺν λόγῳ μεθοδεύεται. ^[5]

Det 110 ὅταν μὲν γε αἱ αἰσθήσεις ἐξυβρίζωσι πρὸς τὰ ἐκτὸς αἰσθητὰ μετὰ ἀκατασχέτου ῥύμης ἐκφερόμεναι, μηχανῇ τινὶ ὧν ἡ τέχνη κατεσκευάσατο ῥαδίως στέλλονται· ὅταν δὲ παλμῶδες ἐν ψυχῇ πάθος ὡμὸν γένηται κνησμοὺς καὶ γαργαλισμοὺς ἐξ ἡδονῆς καὶ ἐπιθυμίας ἢ πάλιν δηγμοὺς τε καὶ πτοίας ἐκ φόβου καὶ λύπης ἐμποιοῦν, προευντρεπισθέντι σωτηρίῳ πεπαίνεται φαρμάκῳ· καὶ μὴν εἴ τις ἐπινεμομένη κακία μηκύνεται, τῆς ἐν σώματι ἐρπηνώδους ἀδελφῆ νόσου, λόγῳ τομεῖ τῷ κατ' ἐπιστήμην τέμνεται. ^[5]

Det 111 τὸν μὲν δὴ τρόπον τοῦτον τὰ τῆς ἀγρίας ὕλης τιθασεύεται, τῶν δ' ἡμέρων καὶ καρποτόκων ἀρετῶν τὰ φυτὰ πάντα βλαστὰ μὲν ἔχει τὰ ἐπιτηδεύματα, καρπὸν δὲ τὰς καλὰς πράξεις· ὧν ἕκαστον ἢ γεωργικὴ ψυχῆς τέχνη συναύξει καὶ τό γε ἐφ' ἑαυτὴν ἥκον μέρος ἀπαθανατίζει ταῖς ἐπιμελείαις. Ἐναργῶς οὖν ἐπιδέδεικται γεωργὸς μὲν ὁ ἀστεῖος, γεωπόνος δὲ ὁ φαῦλος. ^[5]

Det 112 καὶ εἴθε μέντοι γεωπονοῦντι αὐτῷ προσετίθει τὴν ἰσχὺν τὸ περὶ αὐτὸν γεῶδες, ἀλλὰ μὴ καὶ τῆς οὔσης ὑφῆρει δυνάμεως· λέγεται γὰρ ὅτι „οὐ προσθήσει τὴν ἰσχὺν αὐτῆς δοῦναί σοι“ (Gen. 4, 12)· ὁποῖός τις ἂν γένοιτο ἄνθρωπος ἐσθίων μὲν ἢ πίνων ἀεὶ, ἐμπιπλάμενος δὲ μηδέποτε, ἢ ταῖς μετὰ γαστέρα χρώμενος ἡδοναῖς ἐπαλλήλοις καὶ ἔτι ταῖς πρὸς συνουσίαν ὀρέξεσιν ἀκμάζων· ἢ μὲν γὰρ ἔνδεια ἀσθένειαν, ἰσχὺν δ' ἢ πληρωσὶς ἀπεργάζεται· τὸ δ' ἀκόρεστον ὁ μετ' ἀφθονίας

τῶν ἐπιτηδείων σὺν ἀκрасία δεινῇ λιμός ἐστιν· ἄθλιοι δ' ὧν μεστοὶ μὲν οἱ ὄγκοι, κεναὶ δ' αἱ ἐπιθυμίαι καὶ ἔτι διψῶσαι. ^[5]

Det 114 ἀλλὰ τοὺς ἐραστὰς ἐπιστήμης ἐν ᾧδῃ μεγάλη φησὶν ὅτι „ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς, καὶ ἐψώμισε γεννήματα ἀγρῶν“ (Deut. 32, 13), δηλῶν ὅτι ὁ μὲν ἄθεος ἀτυχεῖ τοῦ τέλους, ἵνα μᾶλλον ὀδυνᾶται, μὴ προστιθεμένης ἰσχύος οἷς ἐνεργεῖ, τούναντίον δ' ὑφαιρουμένης, οἱ δὲ μετιόντες ἀρετὴν ὑπεράνω τῶν ὅσα γεῶδη καὶ θνητὰ ἱστάμενοι τοῦ κράτους αὐτῶν κατὰ πολλὴν περιουσίαν ἀλογοῦσιν, ἅτε ἡγεμόνι χρησάμενοι τῆς ἀνόδου θεῶ, ὃς καὶ τὰ γεννήματα τῶν ἀγρῶν εἰς ἀπόλαυσιν καὶ χρῆσιν ὠφελιμωτάτην αὐτοῖς ὀρέγει, τὰς μὲν ἀρετὰς ἀγροῖς, ἃ δ' ἀποκίουσι γεννήμασι παρὰ τὴν γένεσιν ἀπεικάζων· γίνεται μὲν γὰρ ἐκ φρονήσεως τὸ φρονεῖν, ἐκ δὲ σωφροσύνης τὸ σωφρονεῖν, ἐκ δὲ εὐσεβείας τὸ εὐσεβεῖν, καὶ ἄφ' ἐκάστης τῶν ἄλλων τὸ κατ' αὐτὴν ἐνέργημα. ^[10]

Det 115 ταῦτα δὲ ψυχῆς τροφαὶ κυρίως εἰσὶ τῆς θηλάζειν ἱκανῆς, ὡς ὁ νομοθέτης φησί, „μέλι ἐκ πέτρας καὶ ἔλαιον ἐκ στερεᾶς πέτρας“ (ibid.), πέτραν τὴν στερεὰν καὶ ἀδιάκοπον ἐμφαίνων σοφίαν θεοῦ, τὴν τροφὸν καὶ τιθηνοκόμον καὶ κουροτρόφον τῶν ἀφθάρτου διαίτης ἐφιεμένων.

Det 116 αὕτη γὰρ οἷα μήτηρ τῶν ἐν κόσμῳ γενομένη τὰς τροφὰς ἐξ ἑαυτῆς εὐθὺς ἤνεγκε τοῖς ἀποκυηθεῖσιν· ἀλλ' οὐχ ἅπαντα τροφῆς θείας ἤξιώθη, τὰ δ' ὅσα τῶν ἐκγόνων ἐπάξια τῶν γεννησάντων εὐρίσκετο· πολλὰ γὰρ ἔσθ' ἃ λιμὸς ἀρετῆς, ὁ τοῦ περὶ τὰ σιτία καὶ ποτὰ σχετιώτερος, διέφθειρε.

Det 117 φέρεται δ' ἡ τῆς θείας σοφίας πηγὴ τοτὲ μὲν ἡρεμαιοτέρῳ καὶ πραοτέρῳ ρεύματι, τοτὲ δὲ αὖ μετ' ὀξυτέρου τοῦ τάχους καὶ πλείονος φορᾶς τε καὶ ῥύμης ὅταν μὲν οὖν ἡρέμα κατέρχεται, μέλιτος γλυκαίνει τὸν τρόπον, ὅταν δὲ μετ' ὠκύτητος, ἀθρόα ὕλη καθάπερ ἔλαιον ψυχικοῦ γίνεται φωτός. ^[5]

Det 118 τὴν πέτραν ταύτην ἐτέρωθι συνωνυμία χρώμενος καλεῖ μάννα, τὸν πρεσβύτατον τῶν ὄντων λόγον θεῖον, ὃς ὀνομάζεται τὸ γενικώτατον τί, ἄφ' οὗ δύο ἐγκρίδες, ἡ μὲν ἐκ μέλιτος, ἡ δὲ ἐξ ἐλαίου, γίνονται, τουτέστιν ἀγωγαὶ δύο σφόδρα ἀδιάκριτοι καὶ σπουδῆς ἄξια, κατ' ἀρχὰς μὲν γλυκύτητα ἐμποιοῦσαι τῶν ἐπιστήμης θεωρημάτων, αὐθις δὲ καὶ φῶς τηλαυγέστατον ἀπαστράπτουσαι τοῖς μὴ ἀψικόρως κραταιῶς δὲ καὶ παγίως ἐξ ἀδιαστάτου καὶ συνεχοῦς ἐπιμονῆς ἐλλαμβανομένοις ὧν ἐρῶσιν. οὗτοι μὲν οὖν, ὡς ἔφην, „ἐπὶ τὴν ἰσχὺν τῆς γῆς ἀναβιβάζονται“ (Deut. 32, 13). Τῷ δὲ ἀθέῳ Κάιν οὐδὲν ἡ γῆ τῶν εἰς εὐτονίαν προστίθησι, καίτοι μηδὲν ἔξω τῶν περὶ αὐτὴν πραγματευομένῳ. ^[5]

Det 119 διὸ καὶ κατ' ἀκόλουθον „στένων καὶ τρέμων ἐπὶ τῆς γῆς“ εὐρίσκεται (Gen. 4, 12), τουτέστι λύπη καὶ φόβῳ χρώμενος. τοιοῦτος δ' ὁ φαῦλος κακοδαίμονος βίος, τῶν τεττάρων παθῶν τὰ ὀδυνηρότερα ἀποκεκληρωμένος φόβον τε καὶ λύπην, τὴν μὲν τοῦ στένειν, τὸν δὲ τοῦ τρέμειν συνώνυμον· ἀνάγκη γὰρ ἢ παρεῖναι τι κακὸν ἢ μέλλειν γε τῷ τοιούτῳ τοῦ μὲν οὖν μέλλοντος ἢ προσδοκία φόβον, τοῦ δὲ παρόντος ἢ χρῆσις λύπην ἐγέννησεν. ^[5]

Det 120 ἀλλ' ὅ γε μετιῶν ἀρετὴν ἐν εὐπαθείαις ἀναλογούσαις ἐξετάζεται ἢ γὰρ περιπεποιήται τάγαθόν ἢ περιποιήσεται· τὸ μὲν οὖν ἔχειν ἀποτελεῖ χαράν, κτημάτων τὸ κάλλιστον, τὸ δὲ σχήσειν προσδοκᾶν τὴν τροφὴν φιλαρέτων ψυχῶν ἐλπίδα, δι' ἣν ὅκνον μεθιέμενοι σὺν αὐτοκελεύστῳ ἐτοιμότητι πρὸς τὰ καλὰ τῶν ἔργων ἀπαντῶμεν.

Det 121 ἢ μὲν οὖν ἀποκεκύηκε δικαιοσύνη ψυχῇ γενεὰν ἄρρενα, τὸν δίκαιον λογισμόν, ταύτης τὰ λυπηρὰ πάντα ἐξώκισται. μαρτυρήσει δ' ἡ Νῶε γένεσις— ὃ ἐρμηνεύεται δίκαιος—, ἐφ' οὗ λέγεται· „οὗτος διαναπαύσει ἡμᾶς ἀπὸ τῶν ἔργων ἡμῶν καὶ ἀπὸ τῶν λυπῶν τῶν χειρῶν ἡμῶν καὶ ἀπὸ τῆς γῆς ἧς κατηράσατο κύριος ὁ θεός“ (Gen. ^[5]

Det 122

5, 29). πέφυκε γὰρ ἡ δικαιοσύνη πρῶτον μὲν ἀνάπαυλαν ποιεῖν ἀντὶ καμάτου τὰ μεθόρια κακίας καὶ ἀρετῆς ἐξαδιαφοροῦσα, πλοῦτον καὶ δόξαν καὶ ἀρχὰς καὶ τιμὰς καὶ ὅσα τούτων ἀδελφά, περὶ ἃ πραγματεύεται τὸ πλεῖστον ἀνθρώπων γένος, ἔπειτα λύπας ἀναιρεῖν, αἱ συνίστανται κατὰ τὰς ἐξ ἡμῶν αὐτῶν ἐνεργείας—οὐ γάρ, ὡς ἔνιοι τῶν ἀσεβῶν, τὸν θεὸν αἷτιον κακῶν φησι Μωυσῆς, ἀλλὰ τὰς ἡμετέρας χεῖρας, συμβολικῶς τὰ ἡμέτερα παριστὰς ἐγχειρήματα καὶ τὰς ἐκουσίους τῆς διανοίας πρὸς τὸ χεῖρον τροπὰς—, ἐπὶ πᾶσι μέντοι „ἀπὸ τῆς γῆς ἧς κατηράσατο κύριος ὁ θεὸς“ διαναπαύειν· αὕτη δέ ἐστι κακία, ἡ ταῖς τῶν ἀφρόνων ἐνίδρυται ψυχαῖς, ἧς καθάπερ νόσου βαρείας ἀποτροπὴ ὁ δίκαιος εὐρίσκεται πανακειάς τυχῶν δικαιοσύνης. ^[5]

Det 123 ὅταν μέντοι διώσῃται τὰ κακά, χαρὰς ἀναπίμπλαται, ὥσπερ ἡ Σάρρα· φησὶ γάρ· „γέλωτά μοι ἐποίησε κύριος“ καὶ προστίθῃσιν· „ὅς γὰρ ἂν ἀκούσῃ, συγχαρεῖταί μοι“ (Gen. 21, 6). ^[5]

Det 124 δημιουργὸς γὰρ ὁ θεὸς σπουδαῖον γέλωτος καὶ χαρὰς ἐστίν, ὥστε οὐ γενέσεως πλάσμα τὸν Ἰσαάκ, ἔργον δὲ τοῦ ἀγενήτου νομιστέον· εἰ γὰρ γέλως μὲν Ἰσαάκ ἐρμηνεύεται, γέλωτος δὲ ποιητῆς ὁ θεὸς κατὰ τὴν Σάρρας ἀψευδῆ μαρτυρίαν, καὶ τοῦ Ἰσαάκ ὀρθότατα λέγοιτ' ἂν εἶναι πατὴρ. μεταδίδωσι δὲ καὶ τῷ σοφῷ τῆς ἰδίου κλήσεως Ἀβραάμ, ᾧ καὶ τὸ χαίρειν, ἐπιγέννημα σοφίας, ἐκτεμῶν λύπην δεδώρηται. εἴ τις οὖν ἰκανὸς ἐστὶν ἀκοῦσαι τῆς θεοῦ ποιητικῆς, γέγηθε μὲν ἐξ ἀνάγκης αὐτός, συγχαίρει δὲ καὶ τοῖς ἀκροατικῶς πρότερον ἐσχηκόσιν. ^[5]

Det 125 ἐν δὲ τῇ τοῦ θεοῦ ποιητικῇ μύθου μὲν πλάσμα οὐδὲν εὐρήσεις, τοὺς δὲ ἀληθείας ἀσινεῖς κανόνας ἅπαντας ἐστηλιτευμένους, οὐδ' αὖ τὰ φωνῆς μέτρα καὶ ῥυθμούς καὶ μέλη ἀκοὰς διὰ μουσικῆς ψυχαγωγοῦντα, τὰ δὲ φύσεως αὐτῆς τελειότατα ἔργα τὴν ἴδιον εὐαρμοσίαν κεκληρωμένα. καθάπερ δὲ ὁ νοῦς ἀκροατικῶς ἔχων τῶν θεοῦ ποιημάτων χαίρει, οὕτως καὶ ὁ λόγος συνωδὸς ὢν τοῖς διανοίας ἐνθυμήμασι καὶ τρόπον τινὰ προσέχων αὐτοῖς ἐξ ἀνάγκης γέγηθε. ^[5]

Det 126 δηλώσει δ' ὁ τῷ πανσόφῳ Μωυσεῖ δοθεὶς χρησμός, ἐν ᾧ περιέχεται ταῦτα· „οὐκ ἰδοὺ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου, ὁ Λευίτης; ἐπίσταμαι ὅτι λαλήσει αὐτός σοι· καὶ ἰδοὺ αὐτὸς ἐξελεύσεται εἰς συνάντησίν σοι, καὶ ἰδὼν σε χαρήσεται ἐν ἑαυτῷ“ (Exod. 4, 14). τὸν γὰρ προφορικὸν λόγον διανοίας ἀδελφὸν ὄντα ἐπίστασθαί φησιν ὁ δημιουργὸς ὅτι λαλεῖ· πεποίηκε γὰρ αὐτὸν ὥσπερ ὄργανον τοῦ συγκρίματος ἡμῶν παντὸς ἔναρθρον ἡχίν. ^[5]

Det 127 οὗτος ὁ λόγος ἐμοί τε καὶ σοὶ καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις φωνεῖ καὶ λαλεῖ καὶ ἐρμηνεύει τὰ ἐνθυμήματα καὶ προσεξέρχεται γε ὑπαντησόμενος οἷς ἡ διάνοια λελόγισται. ἐπειδὴν γὰρ ὁ νοῦς ἐξαναστὰς πρὸς τι τῶν οἰκείων ὁρμὴν λάβῃ ἢ κινηθεὶς ἔνδοθεν ἐξ ἑαυτοῦ ἢ δεξάμενος ἀπὸ τῶν ἐκτὸς τύπους διαφέροντας, κυοφορεῖ τε καὶ ὠδίνει τὰ νοήματα· καὶ βουλόμενος ἀποτεκεῖν ἀδυνατεῖ, μέχρις ἂν ἡ διὰ γλώττης καὶ τῶν ἄλλων φωνητηρίων ὀργάνων ἡχὴ δεξαμένη μαίας τρόπον εἰς φῶς προαγάγῃ τὰ νοήματα. ^[5]

Det 128 φωνὴ δὲ τηλαυγεστάτη νοημάτων ἐστὶν αὕτη· καθάπερ γὰρ τὰ ἀποκείμενα ἐν σκότῳ κέκρυπται, ἕως ἂν ἐπιλάμψαν φῶς αὐτὰ δείξῃ, τὸν αὐτὸν τρόπον τὰ ἐνθυμήματα ἐν ἀοράτῳ χωρίῳ, διανοίᾳ, ταμιεύεται, μέχρις ἂν οἷα φῶς ἐναυγάσασα ἡ φωνὴ πάντ' ἐκκαλύψῃ.

Det 129 παγκάλως οὖν εἴρηται, ὅτι ἐξέρχεται ὁ λόγος τοῖς νοήμασιν ὑπαντησόμενος, καὶ ἐπιτρέχει γε σπουδάζων καταλαβεῖν αὐτά, διὰ τὸν τοῦ μηνῦσαι πόθον. ἐκάστῳ γὰρ τὸ ἴδιον ἔργον ποθεινότατον· ἴδιον δὲ λόγου τὸ λέγειν, πρὸς δ' οἰκειώσει φυσικῇ τινι σπεύδει. γέγηθε δὲ καὶ χαίρει, ὅταν ὥσπερ ἐναυγασθεὶς ἴδῃ καὶ καταλάβῃ τὸν νοῦν τοῦ δηλουμένου πράγματος ἄκρως· τότε γὰρ περιδραξάμενος ἄριστος ἐρμηνεὺς γίνεται. ^[5]

Det 130 τοὺς γοῦν μὴ πάνυ τῶν νοημάτων ἐν ταῖς τοῦ λέγειν διεξόδοις περικρατοῦντας ἀδολέσχους καὶ ἀπεραντολόγους ὄντας παραιτούμεθα, κενὰς καὶ μακρὰς ἔτι δὲ ἀψύχους κυρίως εἰπεῖν

ρήσεις συνείροντας. ἀσχημονῶν οὖν ὁ τῶν τοιούτων λόγος δικαίως ἂν στένοι, ὥστε ἔμπαλιν χαίρειν ἀναγκαῖον τὸν ἐκ περισκέψεως τῶν ἐνθυμημάτων ἱκανῶς ἐπὶ τὴν ὦν εἶδε καὶ ὦν δυνατῶς κατέλαβε μὲνυσιν ἐλθόντα. ^[5]

Det 131 γνωρίζεται δὲ τοῦτο σχεδὸν ἅπασιν ἐκ τῆς καθ' ἑκάστην ἡμέραν πείρας· ὅταν μὲν γὰρ ἄκρως εἰδῶμεν ὃ λέγομεν, χαίρων καὶ γεγηθῶς ὁ λόγος ἐμφαντικωτάτων καὶ κυρίων ὀνομάτων πλουτεῖ, οἷς κατὰ πολλὴν περιουσίαν εὐτρόχως καὶ ἀπαίστως ἔτι δὲ ἐναργῶς καὶ ἀνυσίμως τὸ δηλούμενον παρίστησιν· ὅταν δὲ τοῦ νοήματος ἐπαμφοτερίζῃ κατάληψις, ὑπὸ δεινῆς ἀπορίας προσεχῶν καὶ εὐθυβόλων ὀνομάτων παραπαίων ἀκυρολογεῖ· διόπερ αὐτός τε ἐν ἀηδία καὶ ἄσῃ περιρρέων καὶ πλανώμενος γίνεται τούς τε ἀκούοντας ἀντὶ τοῦ πείθειν τὰ ὦτα ἀλγεῖν ἀναγκάζει. ^[5]

Det 132 μῆτε δ' ὁ πᾶς λόγος ὑπαντάτω μῆτε πᾶσι τοῖς ἐνθυμήμασιν, ἀλλ' ὁ τέλειος Ἀαρὼν τοῖς τοῦ τελειοτάτου Μωυσέως ἐπεὶ τίνος ἔνεκα τῷ „ἰδοὺ Ἀαρὼν ὁ ἀδελφός σου“ προσέθηκεν „ὁ Λευίτης“, εἰ μὴ τοῦ διδάξαι χάριν, ὅτι μόνῳ τῷ Λευίτῃ καὶ ἱερεῖ καὶ σπουδαίῳ λόγῳ προσήκει μηνύειν τὰ ἐνθυμήματα ψυχῆς τελείας ὄντα βλαστήματα; μὴ γάρ ποτε φαύλου λόγος ἐρμηνεὺς γένοιτο δογμάτων θείων—τὸ γὰρ κάλλος αὐτῶν οἰκείοις μιάσμασιν αἰσχύνηι—, μὴδ' ἔμπαλιν σπουδαίου προφορᾶ τὰ ἀκόλαστα καὶ αἰσχροῦ μηνύοιτο, ἀλλ' αἰετὴν τῶν ἁγίων διήγησιν ἱεροὶ καὶ ἅγιοι ποιείσθωσαν λόγοι. ^[5]

Det 134 ἐν τινι τῶν εὐνομωτάτων πόλεων ἔθος εἶναί φασι τοιοῦτον· ἐπειδὴν τις ἢ βουλῇ ἢ δῆμῳ τῶν μὴ βεβιωκότων ὀρθῶς ἐπιχειρῇ γνώμην εἰσηγεῖσθαι, κωλύεται μὲν αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τοῦτο πράττειν, ἀναγκάζεται δὲ πρὸς τῶν ἀρχόντων ἀνενεγκεῖν τὴν γνώμην ἐνὶ τῶν καλῶν καὶ ἀγαθῶν ἀνδρῶν· εἴτ' ἐκεῖνος ἀναστὰς ἃ ἤκουσε διηγεῖται, ἀπερραμμένου τὸ στόμα τοῦ διδάξαντος ὁ ἐξ ὑπογυίου μαθητῆς ἀναφανείς, καὶ ἀλλοτρίας εὐρέσεις ἐπιδείκνυται, οὐδ' ἀκροατοῦ τάξιν ἢ θεατοῦ τὸν ἐπινενοηκότα λαχεῖν ἀξιώσας. οὕτως οὐδὲ ὠφελήθηναί τινες πρὸς ἀδίκων ἀξιούσιν, ἀλλὰ τῆς γεννησομένης ὠφελείας μεῖζον τὸ ἐκ τῆς παρακολουθοῦσης βλαβερόν αἰσχύνης νομίζουσι. ^[10]

Det 135 τοῦτο τὸ δίδαγμα Μωυσῆς ὁ ἱερώτατός πως ἔοικεν ἀναδιδάξαι· τοιοῦτον γάρ ἐστι τὸ Ἀαρὼν τὸν Λευίτην ὑπαντᾶν τῷ ἀδελφῷ Μωυσεῖ καὶ ἰδόντα χαίρειν ἐν ἑαυτῷ (Exod. 4, 14). τὸ δὲ ἐν ἑαυτῷ χαίρειν ἐμφανίζει δίχα τοῦ λεχθέντος ἤδη καὶ πολιτικώτερον δόγμα, δηλοῦντος τοῦ νομοθέτου τὴν γνήσιον καὶ οἰκειοτάτην ἀνθρώπῳ χαράν. ^[5]

Det 136 κυρίως γὰρ οὔτε ἐπὶ χρημάτων ἢ κτημάτων περιουσίᾳ οὔτε ἐπὶ δόξης λαμπρότητι οὐδὲ συνόλως ἐπὶ τινι τῶν ἐκτὸς ἀψύχων τε ὄντων καὶ ἀβεβαίων καὶ ἐξ ἑαυτῶν τὰς φθορὰς δεχομένων χαίρειν ἔνεστι, καὶ μὴν οὐδὲ ἐπὶ ῥώμῃ καὶ εὐτονίᾳ καὶ τοῖς ἄλλοις σώματος πλεονεκτημασιν, ἃ καὶ τῶν φαυλοτάτων ἐστὶ κοινὰ καὶ τοῖς ἔχουσι πολλάκις ὄλεθρον ἀπαραίτητον ἤνεγκεν. ^[5]

Det 137 ἐπεὶ οὖν ἐν τοῖς τῆς ψυχῆς μόνοις ἀγαθοῖς ἢ ἀνόθευτος χαρὰ καὶ ἀκιβδήλευτος εὐρίσκεται, ἐν ἑαυτῷ δὴ πᾶς σοφὸς χαίρει, οὐκ ἐν τοῖς περὶ αὐτόν· τὰ μὲν γὰρ ἐν ἑαυτῷ διανοίας εἰσὶν ἀρεταί, ἐφ' αἷς ἄξιον σεμνύνεσθαι, τὰ δὲ περὶ αὐτόν ἢ ἡ εὐπάθεια σώματος ἢ ἡ τῶν ἐκτὸς ἀφθονία, ἐφ' οἷς οὐ μεγαλαυχητέον. Ἐπιδεδειχότες οὖν, ὡς ἐνῆν, διὰ μάρτυρος ἀψευδεστάτου Μωυσέως ὅτι σοφοῦ τὸ χαίρειν ἴδιον, αὐθις ἐπιδείξωμεν ὅτι καὶ τὸ ἐλπίζειν, οὐχ ἑτέρῳ χρώμενοι μάρτυρι. ^[5]

Det 138 τὸν γὰρ τοῦ Σὴθ υἱὸν ὄνομα Ἐνώς—ἐρμηνεύεται δὲ <ἄνθρωπος> —*** ἐλπίς· „οὗτος ἤλπισε πρῶτον“ φησὶν „ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ“ (Gen. 4, 26), λέγων ὑγιῶς ἀνθρώπῳ γὰρ τῷ γε πρὸς ἀλήθειαν τί ἂν γένοιτο οἰκειότερον ἐλπίδος καὶ προσδοκίας κτήσεως ἀγαθῶν παρὰ τοῦ μόνου φιλοδώρου θεοῦ; τοῦτ' ἐστίν, εἰ δεῖ τάληθές εἰπεῖν, ἢ μόνη κυρίως γένεσις ἀνθρώπων, ὡς τῶν μὴ ἐλπίζόντων ἐπὶ θεὸν λογικῆς φύσεως οὐ μεμοιραμένων. ^[5]

- Det 139 διὸ καὶ προειπὼν ἐπὶ τοῦ Ἐνὼς ὅτι „οὗτος ἤλπισεν ἐπικαλεῖσθαι τὸ ὄνομα κυρίου τοῦ θεοῦ“, ῥητῶς ἐπιφέρει· „αὕτη <ή> βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων“ (Gen. 5, 1), σπουδαιολογῶν· ἐγγράφεται γὰρ τῇ θεοῦ βίβλῳ, ὅτι μόνος εὐέλπις ἄνθρωπος, ὥστε κατὰ τὰ ἐναντία ὁ δύσελπις οὐκ ἄνθρωπος. ὅρος οὖν τοῦ μὲν συγκρίματος ἡμῶν ζῶον λογικὸν θνητόν ἐστι, τοῦ δὲ κατὰ Μωυσῆν ἀνθρώπου διάθεσις ψυχῆς ἐπὶ τὸν ὄντως ὄντα θεὸν ἐλπίζουσας. ^[5]
- Det 140 ἀστεῖοι μὲν οὖν χαρὰν καὶ ἐλπίδα κλῆρον λαχόντες εὐδαίμονα ἢ ἐχέτωσαν ἢ προσδοκᾶτωσαν πάντως ἀγαθὰ· φαῦλοι δ', ὧν Κάιν ἐστὶ θιασώτης, ἐν λύπαις καὶ φόβοις ὄντες ἢ μετουσίαν ἢ προσδοκίαν κακῶν ἀργαλεωτάτην μερίδα καρπούσθωσαν, ἐπὶ μὲν τοῖς ἐν χερσὶν ὀδυνηροῖς στένοντες, ἐπὶ δὲ τοῖς προσδοκωμένοις φοβεροῖς τρέμοντές τε καὶ φρίττοντες (cf. Gen. 4, 12). Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἀρκοῦντως λελέχθω· τὰ δ' ἐξῆς ἐρευνήσωμεν. ^[5]
- Det 141 „καὶ εἶπε“ φησί „Καὶν πρὸς κύριον Μείζων ἢ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναι“ (Gen. 4, 13). τοῦθ' οἷόν ἐστιν, ἀπὸ τῶν ὁμοίων φανεῖται. εἰ θαλαττεύουσιν ναῦν ἀπολείπει κυβερνήτης, ἄρ' οὐκ ἀνάγκη τὰ περὶ πλοῦν τῇ νηὶ διαμαρτάνεσθαι; τί δ', εἰ τέθριππον ἡνίοχος ἐν ἵπποδρομίας ἀγῶνι, οὐκ ἀναγκαῖον ἄτακτον καὶ πλημμελῆ τὸν δρόμον γίνεσθαι τῷ τεθρίππῳ; τί δ', ὅταν ἀπολειφθῇ πόλις πρὸς ἀρχόντων ἢ νόμων— ἐν ἄρχουσι δὲ γράφονται δήπου καὶ νόμοι—, οὐκ ἀναρχία καὶ ἀνομία, κακοῖς μεγίστοις, ἢ πόλις ἐκείνη διαφθείρεται; καὶ μὴν σῶμα μὲν ἀπουσία ψυχῆς, ψυχὴ δὲ ἀπουσία λογισμοῦ, λογισμὸς δὲ ἐνδεία ἀρετῆς πέφυκε παραπόλλυσθαι. ^[10]
- Det 142 εἰ δ' ἕκαστον ὧν εἶπον ζημία τοῖς ἀπολειφθεῖσι γίνεται πρὸς αὐτῶν, πόση τινὶ χρήσεσθαι κακοπραγία τοὺς ὑπὸ θεοῦ καταλειφθέντας γνωρίζομεν, οὓς ἀποστραφεῖς καθάπερ λιποτάκτας ἱερωτάτων θεσμῶν ἐξώρισεν ἀναξίους ἐπιστασίας καὶ ἀρχῆς τῆς ἑαυτοῦ δοκιμάσας; συνόλως γὰρ εἰδέναι χρή, ὅτι ὁ πρὸς τοῦ κρείττονος καὶ ὠφελοῦντος ἀφεθεὶς ἐν αἰτίαις καὶ ἐγκλήμασι μεγίστοις γίνεται. πότε γὰρ εἴποις ἂν τὸν ἄτεχνον μάλιστα βλάπτεσθαι; ἄρ' οὐχ ὅταν πρὸς ἐπιστήμης κατὰ τὸ παντελὲς ἐαθῇ; πότε δὲ τὸν ἀμαθῆ καὶ λίαν ἀπαιδευτον; οὐχ ὅταν ἀπόλειπιν τὴν ἐπ' αὐτῷ χρηματίσῃ διδασκαλία καὶ μάθησις; πότε δὲ τοὺς ἄφρονας κακοδαιμονίζομεν μᾶλλον; οὐχ ὅταν φρόνησις αὐτοὺς εἰσάπαν ἀπώσῃται; πότε δὲ τοὺς ἀκολάστους ἢ ἀδίκους; οὐκ ἐπειδὰν σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη φυγὴν αἰδίων κατ' αὐτῶν ψηφίσωνται; πότε δὲ τοὺς ἀσεβεῖς; οὐχ ὅταν εὐσέβεια τῶν ἰδίων ὀργίων ἀποσχοινίσῃ; διό μοι δοκοῦσιν οἱ μὴ τελείως δυσκάθαροι εὐξασθαι ἂν κολασθῆναι μᾶλλον ἢ ἀφεθῆναι· ἢ μὲν γὰρ ἄφεις αὐτοὺς ὥσπερ ἀνερμάτιστα καὶ ἀκυβέρνητα πλοῖα ῥᾶστα ἀνατρέψει, ἢ δὲ κόλασις ἐπανορθώσεται. ^[5]
- Det 145 ἢ οὐκ ἀμείνους μὲν τῶν ἀπαιδαγωγῆτων οἱ ὑπὸ παιδαγωγῶν ἐν οἷς ἀμαρτάνουσιν ἐπιπληττόμενοι, ἀμείνους δὲ τῶν ἀνεπιτιμήτων οἱ ὑπὸ διδασκάλων ἐν οἷς περὶ τὰς τέχνας οὐ κατορθοῦσιν ὀνειδιζόμενοι, εὐτυχέστεροι δὲ καὶ κρείττους τῶν ἀνεπιτροπεύτων νέων οἱ μάλιστα μὲν ἐπιστασίας καὶ ἀρχῆς ἀξιωθέντες φυσικῆς, ἣν οἱ γεννήσαντες ἐπὶ τέκνοις κεκλήρωνται, εἰ δὲ μή, δευτέρων γοῦν ἡγεμόνων ἐπιλαχόντες, οὓς ὀρφανίας ἔλεος ἐπιτρόπους εἶωθε χειροτονεῖν τὴν γονέων ἐν ἅπασιν τοῖς συμφέρουσι τάξιν ἐκπλήσοντας; ἵκετεῦμεν οὖν τὸν θεὸν οἱ συνειδήσει τῶν οἰκείων ἀδικημάτων ἐλεγχόμενοι, κολάσαι μᾶλλον ἡμᾶς ἢ παρεῖναι· παρεῖς μὲν γὰρ οὐκέτι τοῦ ἴλεω δούλους ἑαυτοῦ, γενέσεως δὲ τῆς ἀνηλεοῦς ἀπεργάσεται, κολάζων δὲ ἐπιεικῶς τε καὶ πράως ἅτε χρηστὸς ὧν ἐπανορθώσεται τὰ ἀμαρτήματα, τὸν σωφρονιστὴν ἔλεγχον, τὸν ἑαυτοῦ λόγον, εἰς τὴν διάνοιαν ἐκπέμψας, δι' οὗ δυσωπήσας καὶ ὀνειδίσας περὶ ὧν ἐπλημμέλησεν αὐτὴν ἰάσεται. ^[5]
- Det 147 διὰ τοῦτο „πάνθ' ὅσα ἂν εὕξηται χήρα καὶ ἐκβεβλημένη κατὰ τῆς ψυχῆς αὐτῆς“ φησὶν ὁ νομοθέτης μενεῖν αὐτῇ (Num. 30, 10)· τὸν μὲν γὰρ θεὸν ἄνδρα καὶ πατέρα τῶν ὅλων σποράν

καὶ γένεσιν ἀπάντων παρεχόμενον ἐνδίκως φήσομεν, διάνοιαν δὲ ἐκβεβλήσθαι καὶ χήραν θεοῦ, ἥτις ἡ γονὰς θείας οὐ παρεδέξατο ἢ παραδεξαμένη ἐκουσίως αὐθις ἐξήμβλωσε. ^[5]

Det 148 τοιγαροῦν ὅσα ἂν ὀρίσῃται, καθ' ἑαυτῆς ὀριεῖται, καὶ ταῦτα μενεῖ πάντως ἀνίατα· πῶς γὰρ οὐ κακὸν ἀπευκτόν, ὀρίζεσθαι τι καὶ παγίως ἀποφαίνεσθαι περὶ αὐτῆς γένεσιν τὴν ἄστατον πάντη καὶ φορητὴν, ἐπιγράφουσιν αὐτῇ τὰς τοῦ ποιοῦντος ἀρετάς, ὧν μία ἐστὶ, καθ' ἣν ἀνενδοιάστως καὶ ἀκλινῶς ἕκαστα ὀρίζεται. ^[5]

Det 149 τοιγαροῦν οὐ χρεεύσει μόνον ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ ἐκβεβλήσεται· τοῦτο δ' ἐστὶ τοιοῦτον· ἡ χρεεύουσα μὲν μήπω δὲ ἐκβεβλημένη τοῦ καλοῦ ψυχὴ δύναται πῶς ἐγκαρτερήσασα τὰς πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον τὸν νόμιμον <ἄνδρα> συμβάσεις καὶ καταλλαγὰς εὐρεῖν· ἡ δ' ἅπαξ διαζευχθεῖσα καὶ διοικισθεῖσα ὡς ἄσπονδος μέχρι τοῦ παντὸς αἰῶνος ἐκτετόξευται, εἰς τὸν ἀρχαῖον οἶκον ἐπανελθεῖν ἀδυνατοῦσα. Περὶ μὲν οὖν τοῦ „μείζων ἢ αἰτία μου τοῦ ἀφεθῆναι“ τοσαῦτα εἰρήσθω· τὰ δ' ἀκόλουθα σκεψώμεθα. ^[5]

Det 150 „εἰ ἐκβάλλεις με“ φησὶ „σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι“ (Gen. 4, 14). τί λέγεις, ὦ γενναῖε; ἐὰν ἐκβληθῇς ἐξ ἀπάσης τῆς γῆς, ἔτι κρυβήσῃ; τίνα τρόπον; ζῆν γὰρ δύναται ἄν; ἢ τοῦτ' ἠγνόησας, ὅτι τοῖς ζώοις ἡ φύσις διαφέροντας καὶ οὐχὶ τοὺς αὐτοὺς τόπους πρὸς διαμονὴν ἐδωρήσατο, θάλατταν μὲν ἰχθύσι καὶ παντὶ τῷ ἐνὺδρῳ γένει, γῆν δὲ ἅπασιν τοῖς χερσαίοις; χερσαῖον δὲ κατὰ γοῦν τὰς σώματος συγκρίσεις ζῶον καὶ ἄνθρωπος ἐστὶ διὰ τοῦτο ἀμείψαντα τὰς οἰκείους χώρας ἕκαστα καὶ ὥσπερ εἰς ἄλλοδαπὴν ἐλθόντα ῥαδίως τελευτᾷ, τὰ μὲν χερσαῖα καθ' ὕδατος δύντα, τὰ δ' ἔνυδρα ἐπὶ χέρσον ἀναπλεύσαντα. ^[5]

Det 152 εἵπερ οὖν ἐκβληθείης ἀπὸ γῆς ἄνθρωπος ὢν, ποῖ τετράψῃ; νήξῃ καθ' ὕδατος τὴν τῶν ἐνὺδρων ἀπομιμούμενος φύσιν; ἀλλ' ὑποβρύχιος αὐτίκα τεθνήξῃ. ἀλλὰ πτερώσας καὶ μετεωρίσας σαυτὸν ἀεροβατεῖν ἐθελήσεις τὸ χερσαῖον εἰς πτηνοῦ γένος μεταβαλὼν; ἀλλ' εἰ δύνασαι, μετάπλαττε καὶ μεταχάραττε τὸ θεῖον νόμισμα· ἀλλ' οὐ δυνήσῃ· ὅσῳ γὰρ ἂν μετεωρότερον σεαυτὸν ἐξάρῃς, τοσοῦτῳ θᾶττον ἀφ' ὑψηλοτέρου μετὰ πλείονος φορᾶς ἐπὶ γῆν τὸ οἰκεῖον χωρίον χωρίον ἐνεχθήσῃ. ^[5]

Det 153 ἄνθρωπος δ' ἂν ἢ τι τῶν γενομένων κρύπτεσθαι δυνηθεῖ θεόν; ποῦ; τὸν ἐφθακότα πάντη, τὸν ἄχρι περάτων ἀποβλέποντα, τὸν πεπληρωκότα τὸ πᾶν, οὗ τῶν ὄντων οὐδὲ τὸ βραχύτατον ἔρημον; καὶ τί παράδοξον, εἰ μηδενὶ τῶν γενομένων ἐφικτὸν κρύπτεσθαι τὸ ὄν, ὅποτε οὐδὲ τὰς ὑλικὰς ἀρχὰς ἔνεστι διεκδῦναι, ἀλλ' ἀνάγκη τῷ μίαν διαφυγόντι εἰς ἑτέραν μεταβῆναι; εἰ τὸ ὄν, καθ' ἣν τέχνην ἐποίει τὰ ἀμφίβια, κατὰ ταύτην καὶ ζῶον πανταχοῦ βιωσόμενον ἐβουλήθη καινουργῆσαι, τοῦτο τὸ ζῶον, εἰ μὲν τὰ βάρος ἔχοντα ἀπεδίδρασκε γῆν καὶ ὕδωρ, πρὸς τὰ τῇ φύσει κοῦφα ἀέρα καὶ πῦρ ἦκεν ἄν, ἔμπαλιν δ' ἐνομιλῆσαν τοῖς μεταρσίοις, εἰ μετανάστασιν ἐζήτει τὴν ἀπ' αὐτῶν, τὸν ἐναντίον ἤμειψεν ἄν χωρὼν· ἔδει γὰρ αὐτὸ πάντως καθ' ἐν τοῦ κόσμου μέρος προφαίνεσθαι, ἐπειδὴ τοῦ παντὸς ἕξω δραμεῖν ἦν ἀδύνατον, πρὸς τῷ μηδὲ ἐκτὸς ὑπολελεῖσθαι τι τὸν δημιουργὸν ὅλας δι' ὅλων τὰς τέτταρας ἀρχὰς εἰς τὴν τοῦ κόσμου σύστασιν ἀναλώσαντα, ἵνα ἐκ μερῶν τελείων τελειότατον ἀπεργάσῃται τὸ πᾶν. ^[5]

Det 155 ὁπότ' οὖν ὅλον ἐκφυγεῖν τὸ τοῦ θεοῦ ἔργον ἀμήχανον, πῶς οὐκ ἀδύνατον μᾶλλον ἀποδρᾶναι τὸν ποιητὴν καὶ ἡγεμόνα τούτου; μηδεὶς οὖν τὴν πρόχειρον ἐκδοχὴν τοῦ λόγου παραδεχόμενος ἀνεξετάστως τῷ νόμῳ τὴν ἰδίαν εὐήθειαν προσαρτάτω, περισκεψάμενος δ' ὅπερ αἰνίττεται δι' ὑπονοιῶν τὸ σαφὲς διαγνώτω. ^[5]

Det 156 μήποτ' οὖν ὅπερ ἐμφαίνεται διὰ τοῦ „εἰ ἐκβάλλεις με σήμερον ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, καὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου σου κρυβήσομαι“ τοῦτ' ἐστίν· εἰ μὴ παρέχεις μοι τὰ γῆς ἀγαθὰ, οὐδὲ τὰ οὐρανοῦ

δέχομαι· καὶ εἰ μή τίς ἐστι χρήσις καὶ ἀπόλαυσις ἡδονῆς, καὶ ἀρετὴν παραιτοῦμαι· καὶ εἰ τῶν ἀνθρωπείων μὴ μεταδίδωσ ἀγαθῶν, ἔχε καὶ τὰ θεῖα. ^[5]

Det 157 τὰ γὰρ παρ' ἡμῖν ἀναγκαῖα καὶ τίμια καὶ γνήσια ὡς ἀληθῶς ἀγαθὰ ταῦτα· φαγεῖν, πιεῖν, [περιβαλέσθαι,] ποικιλίαις χρωμάτων δι' ὅψεως ἡσθῆναι, μελωδίαις παντοδαπῶν ἡχῶν δι' ἀκοῆς τερφθῆναι, ἀτμῶν ἀποφοραῖς εὐώδεσι διὰ μυκτῆρων γανωθῆναι, ταῖς γαστροῖς καὶ μετὰ γαστέρα ἡδοναῖς ἀπάσαις εἰς κόρον χρήσασθαι, τῆς ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κτήσεως μὴ ἀμελῆσαι, τιμὰς καὶ ἀρχὰς καὶ ὅσα ἄλλα συντείνοντα πρὸς δόξαν περιβαλέσθαι· φρόνησιν δ' ἢ καρτερίαν ἢ δικαιοσύνης αὐστηρὰς διαθέσεις ἐπίπονον παρασκευαζούσας βίον ἐῷμεν· εἰ δ' ἄρα καὶ χρηστὸν αὐταῖς, οὐχ ὡς ἀγαθοῖς τελείοις χρηστὸν, ἀλλὰ ὡς ποιητικοῖς ἀγαθοῦ. ^[5]

Det 158 σὺ μὲν οὖν, ὦ καταγέλαστε, φῆς ὅτι τῶν σωματικῶν καὶ τῶν ἐκτὸς ἀφαιρεθεῖς πλεονεκτημάτων εἰς ὅψιν οὐκ ἀφίξῃ θεοῦ; ἐγὼ δέ σοι λέγω ὅτι, ἐὰν ἀφαιρεθῇς, πάντως ἀφίξῃ· λυθεῖς γὰρ τῶν ἀρρήκτων σώματος καὶ περὶ σῶμα δεσμῶν φαντασιώσῃ τὸν ἀγέννητον.

Det 159 <τὸν> Ἀβραάμ οὐχ ὀρᾷς ὅτι „γῆν καὶ συγγένειαν καὶ πατρὸς οἶκον“, τὸ σῶμα, τὴν αἴσθησιν, τὸν λόγον, „καταλιπὼν“ (Gen. 12, 1) ἄρχεται ταῖς τοῦ ὄντος ἐντυγχάνειν δυνάμεσιν; ὅταν γὰρ ὑπεξέλθῃ πᾶσαν τὴν οἰκίαν, λέγει ὁ νόμος ὅτι „ᾤφθη ὁ θεὸς αὐτῷ“ (Gen. 12, 7), δηλῶν ὅτι ἐναργῶς φαίνεται τῷ τὰ θνητὰ ὑπεκδύνει καὶ εἰς ἀσώματον τοῦδε τοῦ σώματος ψυχὴν ἀναδραμόντι. ^[5]

Det 160 διὸ καὶ Μωυσῆς „λαβὼν τὴν αὐτοῦ σκηνὴν ἔξω πῆττει τῆς παρεμβολῆς“ (Exod. 33, 7) καὶ μακρὰν διοικίζει τοῦ σωματικοῦ στρατοπέδου, μόνως ἂν οὕτως ἐλπίσας ἰκέτης καὶ θεραπευτῆς ἔσεσθαι τέλειος θεοῦ. τὴν δὲ σκηνὴν ταύτην κεκληῖσθαι φησι μαρτυρίου, σφόδρα παρατετηρημένως, ἵν' ἢ τοῦ ὄντος ὑπάρχη, μὴ καλῆται μόνον· τῶν γὰρ ἀρετῶν ἢ μὲν θεοῦ πρὸς ἀλήθειάν ἐστι κατὰ τὸ εἶναι συνεστῶσα, ἐπεὶ καὶ ὁ θεὸς μόνος ἐν τῷ εἶναι ὑφέστηκεν· οὗ χάριν ἀναγκαίως ἐρεῖ περὶ αὐτοῦ „ἐγὼ εἰμι ὁ ὢν“ (Exod. 3, 14), ὡς τῶν μετ' αὐτὸν οὐκ ὄντων κατὰ τὸ εἶναι, δόξῃ δὲ μόνον ὑφεστάναι νομιζομένων· ἢ δὲ Μωυσέως σκηνὴ συμβολικῶς οὕσα ἀνθρώπου ἀρετῇ κλήσεως, οὐχ ὑπάρξεως, ἀξιωθήσεται, μίμημα καὶ ἀπεικόνισμα τῆς θείας ἐκείνης ὑπάρχουσα. ^[10]

Det 161 τούτοις ἔπεται καὶ τὸ Μωυσῆν, ὅποτε χειροτονεῖται „θεὸς τοῦ Φαραώ“, μὴ πρὸς ἀλήθειαν γεγενῆσθαι, δόξῃ δὲ μόνον ὑπολαμβάνεσθαι· θεὸν γὰρ διδόντα μὲν οἶδα καὶ χαριζόμενον, διδόμενον δὲ οὐ δύναμαι νοῆσαι, λέγεται δὲ ἐν ἱεραῖς βίβλοις „δίδωμί σε θεὸν Φαραώ“ (Exod. 7, 1), τοῦ διδομένου πάσχοντος, οὐ δρώντος· δραστήριον δὲ τὸ ὄντως ὄν, οὐ πάσχον, ἀναγκαῖον εἶναι. ^[5]

Det 162 τί οὖν διὰ τούτων συνάγεται; ὅτι ὁ σοφὸς λέγεται μὲν θεὸς τοῦ ἄφρονος, πρὸς ἀλήθειαν δὲ οὐκ ἔστι θεός, ὥσπερ οὐδὲ τὸ ἀδόκιμον τετράδραχμόν ἐστι τετράδραχμον· ἀλλ' ὅταν μὲν τῷ ὄντι παραβάλληται, ἄνθρωπος εὐρεθήσεται θεοῦ, ὅταν δὲ ἄφρονι ἀνθρώπῳ, θεὸς πρὸς φαντασίαν καὶ δόκησιν, οὐ πρὸς ἀλήθειαν καὶ τὸ εἶναι, νοούμενος. ^[5]

Det 163 τί οὖν ματαιάζεις λέγων „εἴ με ἐκβάλλεις ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ σὲ κρυβήσομαι“ (Gen. 4, 14); τὸν ἀντίον γὰρ εἴ σε τοῦ γεώδους ἀπελάσαι, τὴν εἰκόνα ἐμφανῶς δείξει τὴν ἑαυτοῦ. τεκμήριον δέ· σὺ μὲν ἐκ προσώπου τοῦ θεοῦ μεταστήσῃ, μεταναστὰς δὲ τὸ γήινον σῶμα οὐδὲν ἤττον οἰκήσεις· λέγει γὰρ αὐθις „ἐξῆλθε δὲ Κάιν ἀπὸ προσώπου τοῦ θεοῦ καὶ ᾤκησεν <ἐν> τῇ γῇ“ (Gen. 4, 16)· ὥστε οὐκ ἐκβληθεὶς ἀπὸ γῆς ἀποκέκρυψαι τὸν ὄντα, ἀλλ' ἐκτραπεῖς αὐτὸν εἰς γῆν καταπέφυγας, τὸ θνητὸν χωρίον. ^[5]

Det 164 καὶ μὴν οὐδὲ πᾶς „ὁ εὐρίσκων σε ἀποκτενεῖ“, καθάπερ σοφιζόμενος διεξήεις (Gen. 4, 14)· τὸ γὰρ εὐρισκόμενον ὑπὸ δυοῖν, ἢ ὁμοίου ἢ ἀνομοίου, πάντως εὐρίσκεται, ὑπὸ μὲν [οὖν] τοῦ ὁμοίου καὶ συγγενοῦς διὰ τὴν ἐν ἅπασιν οἰκειότητα καὶ κοινωνίαν, ὑπὸ δὲ τοῦ ἀνομοίου διὰ τὴν

ἀντίπαλον ἀλλοτριότητα· τὸ μὲν οὖν ὁμοίον ἐστὶ καὶ φυλακτικὸν τοῦ παραπλησίου, τὸ δ' ἀνόμοιον καὶ φθαρτικὸν τοῦ διαλλάττοντος. ^[5]

Det 165 ἴστωσαν δὴ καὶ ὁ Κάιν καὶ εἴ τις ἕτερος πανοῦργος, ὅτι οὐχ ὑπὸ παντὸς τοῦ ἐντυγχάνοντος ἀναιρεθήσεται, ἀλλὰ ῥαδιουργοὶ μὲν ἀδελφὰς καὶ συγγενεῖς κακίας ἐζηλωκότες φρουροὶ καὶ φύλακες αὐτοῦ γενήσονται, φρόνησιν δ' ὅσοι καὶ ἄλλην ἀρετὴν ἐξεπόνησαν ὡς ἄσπονδον ἐχθρόν, ἣν δύνωνται, καθελοῦσι· πάντα γάρ, ὡς ἔπος εἰπεῖν, καὶ σώματα καὶ πράγματα πρὸς μὲν οἰκείων καὶ φίλων σῶζεται, πρὸς ἀλλοτρίων δὲ καὶ δυσμενῶν διαφθείρεται. ^[5]

Det 166 διὰ τοῦτο καὶ ὁ χρησμὸς ἀντιμαρτυρῶν τῇ προσποιήτῳ εὐηθείᾳ τοῦ Κάιν φησὶν· „οὐχ οὕτως“ φρονεῖς ὡς λέγεις (Gen. 4, 15)· λέγεις μὲν γὰρ ὅτι πᾶς ὁ τὰ παλαίσματά σου τῆς τέχνης εὐρὼν ἀνελεῖ, οἶδας δὲ ὅτι οὐχὶ πᾶς, μυρίων ἐν τῇ σῇ τεταγμένων συμμαχία, ἀλλὰ μόνος ὁ ἀρετῇ μὲν φίλος σοὶ δὲ ἐχθρὸς ἀσύμβατος. „Ὁ δ' ἀποκτεῖνας“ φησὶ „Κάιν ἐπτά ἐκδικούμενα παραλύσει“ (Gen. ^[5]

Det 167 4, 15). καὶ τοῦτο τίνα ἔχει λόγον πρὸς τὰς ῥητὰς διερμηνεύσεις, οὐκ οἶδα· οὔτε γὰρ τίνα ἐστὶ τὰ ἐπτά οὔτε πῶς ἐκδικούμενα οὔτε ὃν τρόπον παρίεται καὶ ἐκλύεται, δεδήλωκεν· ὥστε τροπικώτερον καὶ δι' ὑπονοιῶν ἀνάγκη πάντα τὰ τοιαῦτα λέγεσθαι νομίζειν.

Det 168 μήποτ' οὖν ὁ βούλεται παριστάνειν ἐστὶ τοιόνδε· τὸ ἄλογον τῆς ψυχῆς εἰς ἐπτά διανέμεται μοίρας, ὅρασιν ἀκοὴν ὁσφρησιν γεῦσιν ἀφὴν λόγον γόνιμον· εἰ δὴ τις τὸν ὄγδοον ἀνέλοι, νοῦν τὸν ἡγεμόνα τούτων Κάιν, παραλύσει καὶ τὰ ἐπτά· ῥώμη μὲν γὰρ τῆς διανοίας καρτερᾷ πάντα συρρώννυται, ἀσθενείᾳ δὲ συγκάμνει, φθορᾷ δὲ ἣν ἐπάγει κακία παντελεῖ ἀρεσὶν τε καὶ ἐκλυσιν λαμβάνει. ^[5]

Det 169 τὰ δὲ ἐπτά ταῦτα ἐν μὲν σοφοῦ ψυχῇ ἀμίαντα. καὶ καθαρὰ, ταύτῃ καὶ τιμῇ ἐπάξια εὐρίσκεται, ἐν δὲ ἄφρονος ἀκάθαρτα καὶ μεμιασμένα καὶ ὅπερ εἶπεν ἐκδικούμενα, ἴσον τῷ δίκῃ ἐπάξια καὶ τιμωρίας.

Det 170 ὁπότε γοῦν τὴν γῆν ὕδατι καθαίρειν ὁ δημιουργὸς διενοήθη καὶ τὴν ψυχὴν τῶν ἀμυθήτων ἀδικημάτων κάθαρσιν λαβεῖν ἐκνιψαμένην καὶ ἀπολουσαμένην τὰ μιάσματα τρόπον ἀγνείας ἱερᾶς, παραινεῖ τῷ φανέντι δικαίῳ, ὃς οὐ παρεσύρη τῇ τοῦ κατακλυσμοῦ φορᾷ, εἰσάγειν εἰς τὴν κιβωτόν, ὅπερ ἦν τὸ ψυχῆς ἀγγεῖον τὸ σῶμα, „ἀπὸ τῶν κτηνῶν τῶν καθαρῶν ἐπτά, ἄρρεν καὶ θῆλυ“ (Gen. 7, 2), δικαιοῦσας τὸν ἀστεῖον λογισμὸν χρῆσθαι μέρεσι τοῖς τοῦ ἀλόγου πᾶσι καθαροῖς. καὶ τοῦθ' ὅπερ ὥρισεν ὁ νομοθέτης ἐξ ἀνάγκης παρακολουθεῖ πᾶσι τοῖς σοφοῖς· ἔχουσι γὰρ κεκαθαρμένην ὅρασιν καὶ ἐζητασμένην ἀκοὴν καὶ πᾶσαν αἴσθησιν, ἔχουσι μέντοι καὶ λόγον ἀκηλίδωτον καὶ τὰς πρὸς συνουσίας οὐκ ἐκνόμους ὁρμάς. ^[5]

Det 172 ἕκαστον δὲ τῶν ἐπτά τῇ μὲν ἄρρεν γίνεται, τῇ δὲ καὶ θῆλυ· ἐπειδὴ γὰρ ἡ ἴσχεται ἢ κινεῖται, ἴσχεται μὲν κατὰ τοὺς ὕπνους ἡρεμοῦντα, κινεῖται δὲ ἐν ταῖς ἐγρηγόρσεσιν ἥδη ἐνεργοῦντα, τὸ μὲν καθ' ἕξιν καὶ ἡρεμίαν ἅτε πρὸς τὸ παθεῖν ὑποβεβλημένον καλεῖται θῆλυ, τὸ δὲ κατὰ κίνησιν τε καὶ ἐνέργειαν ἅτε ἐν τῷ δρᾶν ἐπινοοῦμενον ἄρρεν ὀνομάζεται. ^[5]

Det 173 οὕτως μὲν ἐν τῷ σοφῷ τὰ ἐπτά φαίνεται καθαρὰ, κατὰ δὲ τὰ ἐναντία ἐν τῷ φαύλῳ πάντα ἐκδικούμενα· πόσῃ γὰρ ὑπολαμβάνομεν πληθύν καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὑπ' ὀφθαλμῶν προδίδοσθαι πρὸς τὰ χρώματα καὶ σχήματα καὶ ἃ μὴ θέμις ὁρᾶν αὐτομολούντων; πόσῃ δὲ ὑπὸ ὥτων ἀπάσαις φωναῖς ἐπακολουθούντων; πόσῃ δὲ πρὸς τῶν ὁσφρήσεως καὶ γεύσεως ὀργάνων ὑπὸ τε ἀτμῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπλέτοις ποικιλίαις ἀγομένων; ἔτι τοίνυν σοὶ λέγω τὸ πλῆθος ὧν ἀχαλίνου γλώττης ῥεῦμα ἀνεπίσχετον διέφθειρεν ἢ ὁ περὶ τὰς μίξεις μετ' ἐπιθυμίας ἀκρατοῦς ἀνίατος οἴστρος; μεσταὶ μὲν αἱ πόλεις, μεστὴ δὲ ἀπὸ περάτων ἐπὶ πέρατα πᾶσα ἡ γῆ τῶν κακῶν τούτων, ἐξ ὧν ὁ συνεχῆς καὶ ἄπυστος καὶ μέγιστος πολέμων ὁ κατ' εἰρήνην ἀνθρώπων γένει καὶ ἰδίᾳ καὶ κοινῇ φύεται. ^[5]

- Det 175 διόπερ ἐλέσθαι ἄν μοι δοκοῦσιν οἱ μὴ τελείως ἀπαίδευτοι πεπηρῶσθαι μᾶλλον ἢ τὰ μὴ προσήκονθ' ὁρᾶν <καὶ> κεκωφῶσθαι μᾶλλον ἢ βλαβερῶν ἀκούειν λόγων καὶ ἐκτετμηῆσθαι γλῶτταν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν τῶν ἀρρήτων ἐκλαλῆσαι.
- Det 176 φασὶ γοῦν ἤδη τινὰς τῶν σοφῶν τροχιζομένους ὑπὲρ τοῦ τὰ ἄρρητα μηνῦσαι γλῶτταν ἀποτραγόντας τὴν ἑαυτῶν ἀργαλεωτέραν κατὰ τῶν βασανιστῶν ἀντιτεχνήσασθαι βάσανον οὐ δυνηθέντων ἃ ἐπόθουν ἐπιγνῶναι. ἐξευνουχισθῆναί γε μὴν ἄμεινον ἢ πρὸς συνουσίας ἐκνόμους λυττᾶν. ἅπαντα δὴ ταῦτα συμφοραῖς ἀνηκέστοις βαπτίζοντα τὴν ψυχὴν δίκης καὶ τιμωρίας εἰκότως ἄν τῆς ἀνωτάτω τυγχάνοι. λέγει δ' ἐξῆς ὅτι „ἔθετο κύριος ὁ θεὸς σημεῖον τῷ Κάιν, τοῦ μὴ ἀνελεῖν αὐτὸν πάντα τὸν εὐρίσκοντα“ (Gen. ^[5]
- Det 177 4, 15)· καὶ τί τὸ σημεῖόν ἐστιν, οὐ δεδήλωκε, καίτοι γε εἰωθῶς τὴν ἐκάστου φύσιν διὰ σημείου δεικνύναι, ὥσπερ ἐπὶ τῶν ἐν Αἰγύπτῳ τὴν ῥάβδον μεταβαλὼν εἰς ὄφιν καὶ τὴν χεῖρα Μωυσέως εἰς χιόνος ἰδέαν καὶ τὸν ποταμὸν εἰς αἶμα. μήποτ' οὖν αὐτὸ τοῦτο σημεῖόν ἐστι τῷ Κάιν τοῦ μὴ φονευθῆναι τὸ μηδέποτε ἀναιρεθῆναι· οὐ γὰρ θάνατον αὐτοῦ διὰ πάσης τῆς νομοθεσίας δεδήλωκεν αἰνιττόμενος ὅτι, ὥσπερ ἡ μεμυθευμένη Σκύλλα, κακὸν ἀθάνατόν ἐστιν ἀφροσύνη, τὴν μὲν κατὰ τὸ τεθνάναι τελευτὴν οὐχ ὑπομένουσα, τὴν δὲ κατὰ τὸ ἀποθνήσκειν πάντα ἐνδεχομένη τὸν αἰῶνα. ^[5]
- Det 178 εἴθε μέντοι συμβαίνοι τάναντία, ὥς ἐκποδὼν τὰ φαῦλα ἀναιρεῖσθαι παντελεῖ φθορὰν ὑπομένοντα· νῦν δ' αἰὲ ζωπυρούμενα τὴν ἀθάνατον ἐγκατασκήπτει νόσον τοῖς ἅπασι πρὸς αὐτῶν ἀλοῦσιν.